National Press Club
ՄԱԱ — ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲ

ՀԱՏՈՒԿ ԹՈՂԱՐԿՈՒՄ

21 ապրիլ 1999 ուրբաթ # 71 (1816)

Ազգ Azg

ԱՆՎՃԱՐ ՀԱՎԵԼՎԱԾ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՎ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Մամուլի ազգային ակումբի «Հայաստանը եւ ընտրությունները» ծրագրի շրջանակներում մարտի 24-ին ՀՀ ԳԱԱ համաժողովների դահլիճում կայացավ քննարկում՝ «Ընտրողների ցուցակները ՀՀ Ընտրական օրենսգրքում» թեմայով:

Թեմայի ընտրությունը օրինաչափ էր եւ թելադրված այն կարեւոր հանգամանքով, որ ընտրողների ցուցակները, որպես կանոն, ընտրակեղծիքների համար իրական սողանցքի հնարավորություն են միշտ «ապահովել»՝ ըստ այդմ դառնալով լուրջ խոչընդոտ ազատ ընտրական համակարգի կայացման ճանապարհին:

Մամուլի ազային ակումբի կազմակերպած քննարկմանը մասնակցում էին ԱԺ նախագահ Խոսրով Հարությունյանը, պատգամավորներ, լրագրողներ, ՀՀ նախագահի աշխատակազմի իրավաբանական ծառայության ղեկավար Վրեժ Գասպարյանը, միջազային կազմակերպությունների՝ ԵԱՀԿ-ի, Ընտրական համակարգերի միջազային կազմակերպության (IFES) ներկայացուցիչներ: Հարկ է նշել, որ քաղաքական կուսակցություններից միայն ՀՅԴ-ի եւ ՍԻՄ-ի ներկայացուցիչներն էին արձագանքել հրավերին, թեպետ, որպես կանոն, քաղաքական մի շարք ուժեր հաճախ ընդծում են ազատ ընտրությունների կարեւորությունը, սակայն բացակայում էին այս քննարկումից, որը նպատակամիտված էր գործնականում եւ բազմակողմանիորեն վեր հանել հնարավոր ընտրախախտումների մեխանիզմներից մեկը՝ ընտրողների ցուցակները՝ նվազեցնելու այդօրինակ խախտումների հնարավորությունը:

Այնուամենայնիվ, ուզում ենք հավատալ, որ մեր քաղաքական ուժերը չեն հանում իրենց պատասխանատվություն բաժինը՝ նպաստելու ազատ, արդար ընտրություններին:

Շնորհակալությամբ պետք է նշեմ, որ քննարկմանը, ինչպես նաեւ ներկայացվող ներդիրի հրատարակմանը ֆինանսական աջակցությունն է ցուցաբերել ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի «Օժանդակություն ժողովրդավարությանը եւ լավ պետական կառավարմանը» ծրագիրը:

Ներդիրում ներկայացվում են մարտի 24-ին կայացած քննարկման նյութերն ամբողջությամբ: Ներդիրի հրատարակումը նպատակ ունի հասարակության ավելի լայն շերտերին՝ ընտրողներին, իրազեկել իրենց իրավունքներին, տվյալ դեպքում՝ ՀՀ Ընտրական օրենսգրքի՝ «Ընտրողների ցուցակները» բաժնին:

Հայաստանում ազատ, արդար ընտրությունների անցկացումը կախված է մեզանից յուրաքանչյուրից:

Նարինե Մկրտչյան
Մամուլի ազգային ակումբի նախագահ

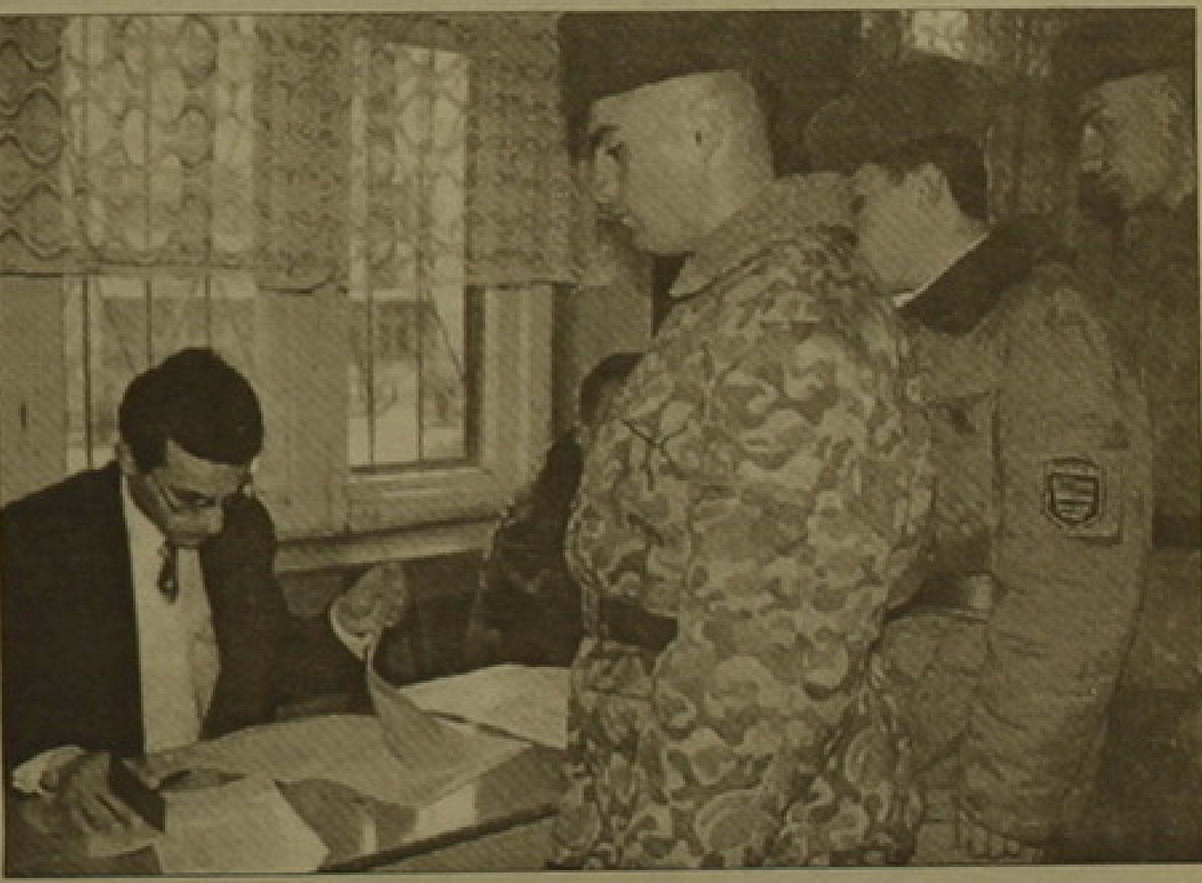

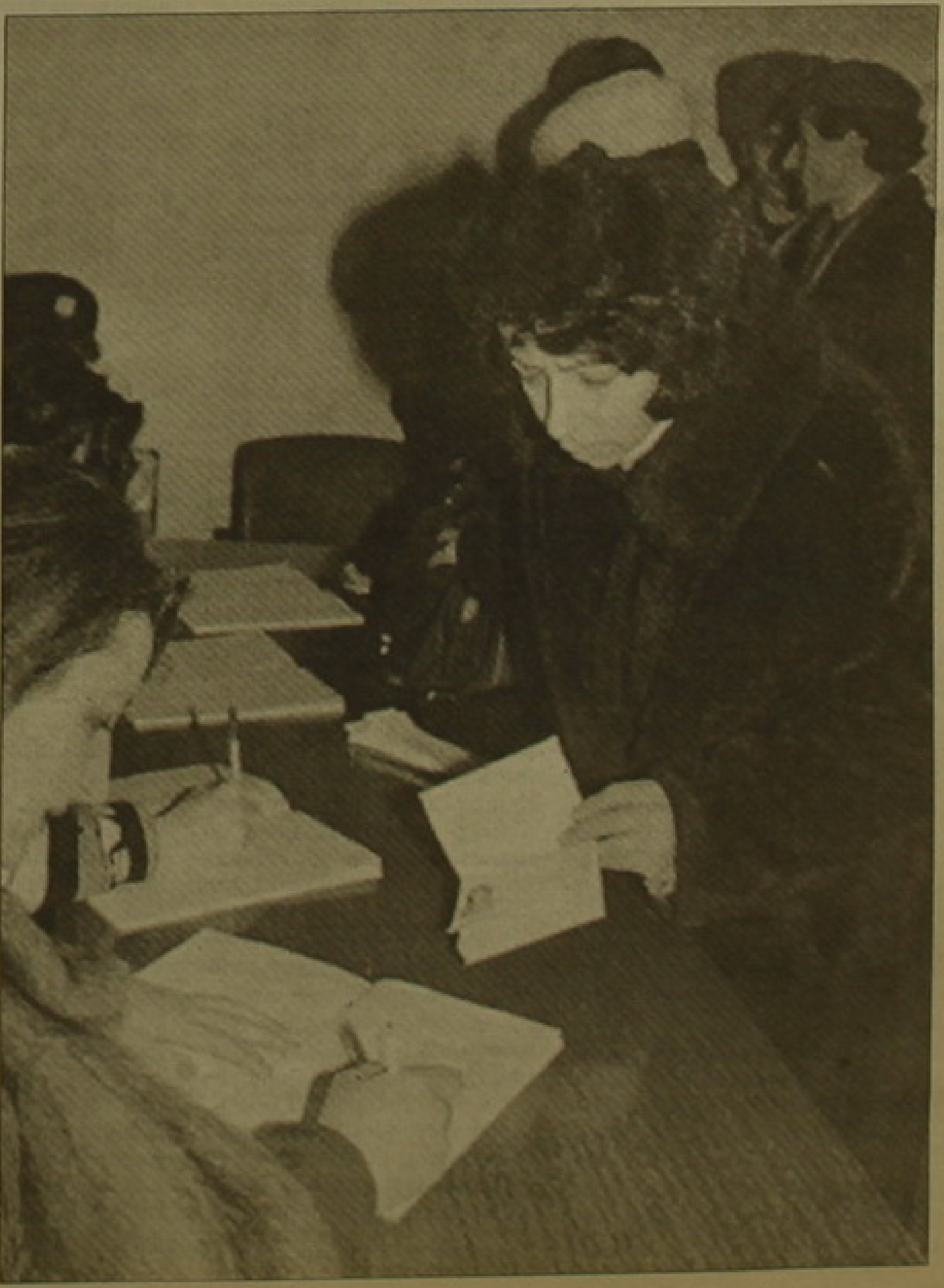

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ընտրացուցակ

ԽՈՍՐՈՎ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ. Ազգային ժողովի նախագահ

Նախ, ուզում եմ նշել, որ մենք նման նախաձեռնությունների կարիքը ունենք, կարծում եմ, որ այս նախաձեռնությունները ոչ միայն կոչված են համատեղ կանոնակարգելու առաջիկա քաղաքական գործընթացը, այլեւ, որ ավելի քիչ չեմ կարեւորում, հնարավորություն կարող են ընձեռնել նաեւ քաղաքական այս մրցարշավում ստեղծել, ձեւավորել փոխադարձ հանդուրժողականության մթնոլորտ: Կարծում եմ, որ այն հարցերը, որոնք դրված են այս քննարկման հիմքում, խիստ անչափ կարեւոր են թե քաղաքական կուսակցությունների, ասել է թե այն կառույցների, որոնք ուղղակիորեն շահառու են առաջիկա քաղաքական գործընթացներով, թե այն կառույցների համար, որոնք պատասխանատու են ամբողջ գործընթացի իրականացման համար, թե զանգվածային լրատվամիջոցների համար: Օրենսգրքի առանձին դրույթների մեկնաբանումը, պարզաբանումը խիստ կարեւոր է, առաջիկա ընտրությունների ինչպիսին լինելը մեծ չափով պայմանավորված կլինի, թե որքանով ենք իրազեկ օրենսգրքին, նրա պահանջներին: Համաձայնենք, որ ընտրությունների ինչպիսին լինելը մեծապես պայմանավորված կլինի նաեւ այդ ամբողջ գործընթացներում մեր պատասխանատվության գիտակցմամբ եւ այդ դերակատարման հնարավոր, ռացիոնալ իրականացմամբ: Հետեւաբար, այսպիսի նախաձեռնությունները, որքան ժամանակին են, եթե ոչ նույնիսկ մի քիչ ուշացած, բայց դրա պատճառը կամ մեղավորը հավանաբար նախաձեռնողները չեն, դա կարելի է ավելի շատ վերագրել օրենսգրքի ընդունման գործընթացի ձգձգմանը: Ցավում եմ, որ այստեղ ներկա չեն քաղաքական որոշ կուսակցություններ, կարծում եմ, որ այն հիմնական ուժերը, որոնք հանգամանքների բերումով կստանձնեն պատասխանատու դերակատարում առաջիկա գործընթացներում, չպետք է անտեսեն նման շփումները, նման հնարավորությունները:

Այլեւս որեւէ մեկի համար կասկած չի հարուցում առաջիկա ընտրությունների քաղաքական գինը, քաղաքական կշիռը, կարեւորությունը մեր երկրի զարգացման հեռանկարների համար: Վերջին ժամանակաշրջանում շատ ենք խոսել այդ խնդրի մասին, շատ է գրվել, այդ մասին են խոսում բոլոր քաղաքական կուսակցությունները, թե նրանք, որոնք հավակնում են պատգամավորական մանդատներին, թե նրանք, ովքեր առանձին հույսեր չունեն, բայց այդուհանդերձ կարեւորում են առաջիկա ընտրությունների քաղաքական նշանակությունը:

Վերջին մեկ տարվա իրադարձությունները այսինքն ներքաղաքական իրավիճակի զարգացումները, իրենց գնահատականը ստացան մարտի 11-ին Եվրոպայի Խորհրդի քաղաքական հանձնաժողովում Հայաստանի զեկուցող պարոն Վոլչիչի զեկույցի մեջ: Այդ զեկույցը արդեն մեր տրամադրության տակ է իր բոլոր մանրամասներով եւ կտրամադրվի մամուլին հանրությանը ավելի մանրամասն ներկայացնելու համար: Բայց կարեւորն այն է, որ այդ զեկույցում փորձ է արվում, ըստ իս, բավականին առարկայական գնահատել, որակել ոչ միայն քաղաքական փոփոխությունները, ոչ միայն մեր կյանքում տեղի ունեցող դրական տեղաշարժերը, այլեւ բացահայտել բացասականը, որ առ այսօր դեռեւս գոյություն ունի: Իհարկե, շատ հարցադրումների հետ կարելի է վիճել, բայց խնդիրն այդ չէ, խնդիրն այն է, որ առաջին անգամ Եվրոպայի Խորհրդի այդպիսի պատասխանատու ատյանում արձանագրվում է, որ այն քաղաքական գործընթացները, որոնք սկիզբ են առել դեռեւս 1998թ. փետրվարին, հույս են ներշնչում, որ Հայաստանում ժողովրդավարական գործընթացներն այլեւս անշրջելի են: Սա առաջին, եւ կարծում եմ, ամենահիմնական ենթադրությունն է, որ կարելի է անել:

Երկրորդ. մեր անդամակցությունը Եվրոպայի Խորհրդին այլեւս պայմանավորված չէ ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորմամբ, այլ հիմնականում պայմանավորված է այս գործընթացների անշրջելիությունը ապահովող հետագա գործնական փուլերով մասնավորապես առաջիկա ԱԺ-ի ընտրություններով: Հետեւաբար, եթե հաշվի առնենք, որ եվրոպային սերտաճելու գործընթացները Հայաստանի արտաքին քաղաքականության անբաժանելի մասն են կազմում, դրա հիմնական ուղղություններից մեկն են, ապա ակնհայտ է դառնում, որ առաջիկա ընտրությունների քաղաքական նշանակությունը առավել քան կարեւոր է: Հետեւաբար, մեր բոլորի քաղաքական կուսակցությունների, քաղաքական ուժերի, բոլոր նրանց, ովքեր ունեն որոշակի պատասխանատու դերակատարում այս գործընթացներում, բոլորիս խնդիրն է, որքան դրանց իմաստավորմամբ, դրանց պատասխանատվության գիտակցմամբ կարողանանք առաջընթաց ապահովել: Իմ կարծիքով, առաջիկա ընտրությունների արդար, թափանցիկ, վերահսկելի անցկացնելու ամենահիմնական գրավականը այդ պատասխանատվության գիտակցումն է, նրանց բոլորի պատասխանատվությունը, ովքեր ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցություն կունենան այդ գործընթացում: Որո՞նք են այդ կառույցները:

Առաջին հերթին քաղաքական կուսակցությունները: Հետեւաբար, քաղաքական կուսակցությունների վարքագծով, նախընտրական մրցարշավում հանդուրժողականության մթնոլորտի ձեւավորմամբ, մեկը մյուսին ոչ թե ոչնչացնելու ձգտումով, այլ մեկը մյուսին լրացնելով, քաղաքակիրթ ընդդիմախոսության վարքագծով կարող ենք հասնել հաջողության:

Երկրորդ՝ ենթադրում եմ, որ պատասխանատվության իր հիմնական մասն ունի իհարկե մեր ազգաբնակչությունը: Ընտրական առաջիկա գործընթացների քաղաքական կարեւորությունը կախված է յուրաքանչյուր ընտրողի պատասխանատվությունից: Էական նշանակություն ունի այն հանգամանքը, որ մեր շարքային ընտրողը, այսօր արդեն ծանոթանա Ընտրական օրենսգրքի իրեն վերապահված պատասխանատվությունների հատվածին: Եվ ամենակարեւորը, կարծում եմ, մենք բոլորս ամեն ինչ պետք է անենք, որ այս ընտրությունների հիմնական կարգախոսը դառնա «Մենք ընտրում ենք, ընտրություն ենք կատարում մեր ապագայի համար»: Յուրաքանչյուր քաղաքացի պետք է իմանա, որ առաջիկա այդ ընտրությունների ճակատով, դրանց ինչպիսին լինելով նա փաստորեն փորձում է ապահովել նաեւ իր զավակի ապագան: Ես նկատի ունեմ բարեկեցիկ, նորմալ, զարգացող պետության շրջանակներում, հետեւաբար շատ էական նշանակություն ունի նաեւ մեր ընտրողների, մեր ընտրազանգվածի ուսուցման գործընթացը, որը կարծում եմ մեր Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը եւ միջազգային կազմակերպությունները կփորձեն այս կարճ ժամկետում հնարավորին չափով իրացնել: Բայց այս խնդրում իրենց պատասխանատու դերակատարումն ունեն նաեւ ԶԼՄ-ները, որոնց վարքագիծը, պատասխանատվությունը կարող է իրավիճակը փոխել: Հետեւաբար, պատասխանատվությամբ իմաստավորված վարքագիծը այս ոլորտում նույնպես բացառիկ կարեւորություն է ստանում:

Ընտրական ողջ գործընթացի ժամանակ մամուլի ներկայացուցիչները ունեն բավականին պատասխանատու դեր կարող են էապես ազդել թե արդյունքների օբյեկտիվ, ռեալ մեկնաբանության վրա, եւ թե ընդհանրապես նախապատրաստել այդ ընտրական գործընթացը:

Ավարտելով խոսքս ուզում եմ նախեւառաջ քննարկման մասնակիցներին մաղթել հաջողություն, քննարկման նախաձեռնողներին մաղթել, որ արդյունքները գործնական լինեն եւ դուք չվհատվեք, որ այսօր քաղաքական կուսակցությունները ներկա չեն: Ես համոզված եմ, որ նրանք դեռեւս չեն զգացել այս հարցի կարեւորությունը, եւ հորդորել մեր կուսակցություններին, որ որքան շուտ մտնեն այս դաշտ եւ մասնակցեն այս նախաձեռնությանը, այնքան ավելի օգտակար կլինի հենց իրենց համար:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ. Ընտրական օրենսգիրքը հեղինակած «Երկրապահ» պատգամավորական խմբի ներկայացուցիչ, ԱԺ պետական-իրավական հարցերի մշտական հանձնաժողովի փոխնախագահ

Ես նույնպես ուզում եմ կարեւորել այս միջոցառման անհրաժեշտությունը, իսկապես կարելի էր այդ քննարկումներն կազմակերպել ավելի վաղ՝ նկատի ունենալով «Ընտրական օրենսգրքի» կարեւորությունը պետության կյանքում: Սակայն գտնում եմ, որ այդ միջոցառումը ոչ թե ուշ է կամ ուշացած, այլ անհրաժեշտ միջոցառում է ընտրությունների նախօրյակին եւ ենթադրում եմ, որ այն կարեւոր նշանակություն կունենա ընտրություններն ազատ եւ օրինական անցկացնելու տեսանկյունից: Որպես «Ընտրական օրենքի» համահեղինակ եւ հիմնական զեկուցող, ուզում եմ ուղղակի մեր մոտեցումները ներկայացնել օրենքի կարեւորագույն դրույթներից մեկի՝ ընտրողների ցուցակների կազմավորման հիմնահարցի վերաբերյալ, որն, ինչպես հիշում եք, վիճահարույց չորս հիմնական հարցերից մեկն էր: Այդ վիճահարույց հարցերն էին՝

1. համամասնական եւ մեծամասնական համակարգերի հարաբերակցությունը,
2. ընտրություններին զինվորականների մասնակցությունը,
3. ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման սկզբունքները,
4. եւ վերջապես՝ ընտրողների ցուցակները:

«Երկրապահ» պատգամավորական խումբը գնացել է բավականին լուրջ զիջումների, ես ուզում եմ հիշեցնել, որ քննարկումների ընթացքում մենք ստացել ենք շուրջ 500 առաջարկություններ, որոնց 80-85 տոկոսը մեր կողմից ընդունվել է, եւ առանց չափազանցության կարելի է ասել, որ «Ընտրական օրենսգրքի» ամբողջ աշխատանքներին ակտիվորեն մասնակցել են հանրապետության հիմնական քաղաքական ուժերը եւ չնայած առկա տարաձայնություններին, գիտակցելով «Ընտրական օրենսգրքի» կարեւորությունը, նրանք բավականին լուրջ առաջարկություններ են ներկայացրել, որոնք հիմնականում մեր կողմից ընդունվել են:

Այդ ամբողջ աշխատանքներին մասնակցել են 21 կուսակցություններ, 10 հասարակական կազմակերպություններ, 8 միջազգային եւ մասնագիտացված կազմակերպություններ, որոնց եզրակացությունները հիմնականում դրական են եղել «Ընտրական օրենսգրքի» վերաբերյալ՝ չնայած առկա տարաձայնություններին:

Ըստ էության, ստեղծվել է հիմնականում ընդունելի եւ փոխհամաձայնեցված նախագիծ: Այժմ՝ բուն ընտրողների ցուցակների խնդիրների մասին: Այս հիմնախնդիրը շատ կարեւորվում է մեր կողմից եւ կարեւորվում է ընդհանրապես հասարակայնության կողմից՝ նկատի ունենալով հետեւյալ հանգամանքը, որ ամբողջ ընտրազանգվածի ճշգրիտ հաշվառումը ընտրությունների կազմակերպման եւ անցկացման համար ունի չափազանց կարեւոր նշանակություն: Ըստ էության 90-ական թթ. Հայաստանում անցկացված ընտրությունների ամբողջ պրակտիկան վկայում է, որ գործել է «մեռած հոգիների» կամ ցուցակների անճշտության մեխանիզմը եւ առանց չափազանցության կարելի է ասել, որ ցավոք սրտի 90-ական թթ. Հայաստանը դեռեւս տառապում էր անօրինական ընտրությունների անցկացման բարդույթով:

Կարծում եմ, որ այն մեխանիզմները, մոդելը, որ առաջարկվել է մեր կողմից «Ընտրական օրենքի» ընթացքում կարող են արդեն հիմք հանդիսանալ ազատ ընտրությունների անցկացման համար:

Միջազգային փորձը, ըստ էության, պայմանավորվում է երեք հիմնական մոդելներով: Առաջին մոդելը կիրառվում է մի շարք ասիական, աֆրիկյան, երկրներում, բայց տարածում չունի զարգացած երկրներում, երբ ընտրողը որոշակի փաստաթուղթ է ներկայացնում համապատասխան հանձնաժողովին, եւ ուղղակի կարող է մասնակցել ընտրություններին: Այսինքն՝ չեն գործում ընտրողների ցուցակները, մարդիկ չեն ցանկանում ծանրաբեռնվածություն կրել երկրորդ անգամ քվեարկություններին մասնակցելու առումով: Այս մոդելը որդեգրել ենք նաեւ մենք, եւ այն ամրագրված է «Ընտրական օրենսգրքում»՝ դա փաստորեն, ընտրողների ցուցակների կազման պարտադիր մոդելն է, որը կիրառվում է մի շարք երկրներում: Ցուցակների կազման լիազորությունը մենք տվել ենք տեղական ինքնակառավարման մարմիններին: Այս մոդելը կիրառվում է Ռումինիայում, Ռուսաստանում, Հունգարիայում, Սլովակիայում եւ մի շարք այլ երկրներում: Մենք ենթադրում ենք, որ այդ մոդելի կիրառման պայմաններում հնարավոր կլինի ընտրողների ցուցակների կազման բավականին արդյունավետ մեխանիզմներ ապահովել:

Արդեն գործող «Ընտրական օրենսգիրքը» ստեղծվել է փաստորեն նկատի առնելով նաեւ անցյալի փորձը: Եվ այդ տեսանկյունից որո՞նք են հիմնական նորույթները՝ կապված ընտրողների ցուցակների կազման հետ:

Առաջինն այն է, որ ի տարբերություն 1995թ., մենք ամրագրում ենք, որ ընտրողների ցուցակները մշտապես գործող փաստաթղթեր են, որոնք տարեկան երկու անգամ պետք է ստուգվեն, սա շատ կարեւոր դրույթ է, անցյալում այն չի եղել:

Երկրորդ կարեւոր առանձնահատկությունն այն է, որ ընտրողների ցուցակների կազման լիազորությունը վերապահված է տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, եւ տրամաբանությունն այն է, որ տեղական ինքնակառավարման մարմինները հստակ պատկերացում ունեն համապատասխան բնակավայրերում ընտրողների՝ նրանց գոյության եւ տեղաշարժման վերաբերյալ, ուստի այդ լիազորությունները տրված են նրանց:

digitised by A.R.A.R.@

ԸՆՏՐԱՑՈՒՑԱԿ

Վերջերս ընդունվեց իմ կողմից ներկայացված համապատասխան օրենսդրական նախաձեռնությունը՝ քրեական դատավարության եւ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքում համապատասխան փոփոխություններ կատարելու մասին, ուր ընտրողների ցուցակները կազմելու կարգը խախտելը, ընտրողների ցուցակները կազմելու համար պատասխանատու պաշտոնատար անձի կողմից ընտրողների ցուցակները կազմելու համար սահմանված կարգը անտեսելը, կեղծիքներ կատարելը պատժվում է ազատազրկմամբ՝ մինչեւ մեկ տարի ժամանակով, որոշակի պաշտոններ վարելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով մինչեւ երկու տարի ժամանակով կամ տուգանքով նվազագույն աշխատավարձի մինչեւ 500ապատիկի չափով: Այսինքն՝ մենք նախատեսել ենք նաեւ որոշակի պատժամիջոց նման կեղծիքներ կատարողների նկատմամբ:

Երրորդ կարեւորագույն առանձնահատկությունն այն է, որ մենք որոշակի մեխանիզմներ ենք նախատեսել ընտրողների ցուցակների հրապարակայնության եւ նրանց վերահսկելիության վերաբերյալ:

Ո՞րն է այն: Փաստորեն, քվեարկությունից առաջ 35 օրվա ընթացքում տեղական ինքնակառավարման մարմնի ղեկավարը ցուցակը ներկայացնում է համապատասխան հանձնաժողովին, որն էլ այն փակցնում է տեսանելի վայրում՝ տեղամասային կենտրոնի տեսանելի վայրում, եւ յուրաքանչյուր քաղաքացի, կարող է քվեարկությունից 5 օր առաջ համապատասխան գրավոր առաջարկություններ ներկայացնել ցուցակներում անճշտությունների վերաբերյալ:

Տեղական ինքնակառավարման մարմնի ղեկավարը պարտավոր է եռօրյա ժամկետում պատասխանել քաղաքացուն՝ կատարելով համապատասխան ուղղումներ: Հանձնաժողովներն իրավունք չունեն որեւէ ուղղում կատարելու: Քվեարկությունից չորս օր առաջ այդ խնդիրները կարող են կարգավորվել նաեւ դատական կարգով: Սա շատ կարեւոր ինստիտուտ է, եւ համարյա բացառում է լրացուցիչ ցուցակների գոյությունը, որը, ինչպես հայտնի է, խախտումների հիմք էր հանդիսանում: Անգամ կային տեղամասեր, որտեղ լրացուցիչ ցուցակները հիմնական ցուցակներից ավելի ծավալուն էին: Դատարանը բողոքները ստանալուց հետո եռօրյա ժամկետում կայացնում է համապատասխան վճիռ, որը բողոքարկման ենթակա չէ: Մինչեւ քվեարկության օրը, ընտրողը իրավունք ունի դիմել դատարան: Մենք ամրագրել ենք դրույթ, որ դատարանները աշխատում են նաեւ ընտրության օրը, այսինքն՝ նաեւ կիրակի օրը եւ ըստ էության այդ մեխանիզմի գործողության պայմաններում ընտրողը հնարավորություն է ստանում մինչեւ վերջ իրականացնել իր ընտրական իրավունքը:

Ընտրություններից յոթ օր առաջ ընտրողների ցուցակները փակված մնում են տեղամասային կենտրոնում: Այս առաջարկությունը «Երկրապահ» պատգամավորական խմբին ներկայացվել է ՀՅԴ-ի եւ ՀԿԿ-ի կողմից, որն էլ ընդունվել է: Առանձնահատուկ կարեւորություն ունի նաեւ բանակում ցուցակների կազմման հիմնահարցը, եւ մենք ամրագրել ենք այն նույն մեխանիզմը, որը կարեւոր է նաեւ այդ անձանց՝ ընտրություններին մասնակցելու առումով: Եթե նախկինում հնարավոր էր, որ քվեարկության օրը որեւէ զինվորական մասում 100 զինվորների փոխարեն հայտնվեր մոտավորապես 1000 կամ ավելի զինվոր, ապա մենք փորձել ենք համապատասխան մեխանիզմներ ամրագրելով՝ համարյա բացառել այդ կարգի հիմնահարցերի բարձրացումը, որովհետեւ տվյալ զինվորական մասի ներկայացուցիչը պարտավոր է 35-40 օրվա ընթացքում ներկայացնել համապատասխան ընտրողների ցուցակը՝ տվյալ դեպքում զինվորականների ցուցակը, իսկ վերջին չորս օրվա ընթացքում, այդ ցուցակում որեւէ փոփոխություն չի կարող տեղի ունենալ:

Զինծառայողներին շարային կարգով քվեարկության տանելու խնդիրը սերտորեն առնչվում է ընտրողների ցուցակների կազմման խնդրին: Ընդհանուր առմամբ, ահա սրանք էին այն բոլոր խնդիրները՝ կապված ընտրողների ցուցակների կազմման հետ:

Ընտրությունները օրինական, ազատ, արդար անցկացնելու հետ կապված կան նաեւ մի շարք այլ հիմնահարցեր, կարեւորում եմ մամուլի՝ չորրորդ իշխանության դերը՝ հիշելով հայտնի դեմոկրատ Ֆրանկլինի խոսքերը., որ եթե ինձ հարցնեին, ի՞նչ կուզեիք դուք՝ մամուլ՝ առանց կառավարության, թե՞ կառավարություն առանց մամուլի, ես կնախընտրեի մամուլ՝ առանց կառավարության:

Այսինքն, այստեղ կարեւոր եւ լուրջ դեր ունեն նաեւ ԶԼՄ-ների ներկայացուցիչները, ի դեպ, որոնց լիազորությունները եւ իրավասությունները ամրագրված են օրենքում: Այսպիսով, իմ խորին համոզմամբ, «Ընտրական օրենսգիրքը» եւ մասնավորապես դրա բաղադրիչներից մեկը՝ «Ընտրողների ցուցակների» հիմնահարցը անհրաժեշտ, բայց ոչ բավարար նախապայման է ընտրությունները ազատ եւ օրինական անցկացնելու: Ես համոզված եմ, որ Հայաստանում արդար, ազատ ընտրությունների անցկացման կարեւորագույն երաշխիքները հետեւյալներն են.

1.Քաղաքական ուժերի եւ իշխանությունների կամքն ու վճռականությունը՝ ազատ եւ արդար ընտրություններ անցկացնելու:

2.Ժողովրդի քաղաքական եւ իրավական գիտելիքների համապատասխան մակարդակը, որի ապահովման հարցում նշանակություն ունեն նաեւ նմանատիպ միջոցառումների անցկացումը:

3.Ժողովրդավարական ավանդույթներ ունեցող ընտրությունների անցկացումը, որը ցավոք սրտի, Հայաստանում որոշակի պրոբլեմներ է ստեղծում:

Դարձյալ ուզում եմ հիշեցնել պատմությունը. մենք, ժողովրդավարական ընտրություններ անցկացնելու ավանդույթի հստակ պակաս ունենք: Ուզում եմ հիշեցնել 1918 - 1920թթ. ընտրությունները՝ Հայաստանի առաջին ընտրությունները: 1919թ. ընտրությունները անց էին կացվում հիմնական քաղաքական ուժի՝ Հայաստանի ժողովրդական կուսակցության բոյկոտի պայմաններում: 1920-91թթ. ընթացքում, ես սա ասում եմ որպես Խորհրդային ժամանակաշրջանի պատմության մասնագետ, միակ ազատ ընտրությունները ժամանակի չափանիշներով եղել են 1926թ. ընտրությունները, եւ վերջապես 90-ական թթ. ընտրությունները:

Հայաստանը իսկապես տառապում է անօրինական ընտրությունների բարդույթով, որը դարձյալ հասկանալի պատճառներ ունի, բայց համոզված եմ, որ 21-րդ դար իրավունք չունենք գնալու անօրինական ընտրությունների բարդույթով: Եվ վերջում՝ մեկ անգամ եւս կարեւորելով «Ընտրական օրենսգրքի» նշանակությունը, ուզում եմ, իմ ելույթը ավարտել հայտնի մտածող Սենեկայի խոսքերով. «Որոշ չգրված օրենքներ հաճախ ավելի գործուն են, քան գրված օրենքները»:

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ,
ՄԱԱ նախագահ

- «Ընտրողների ցուցակները» գլխում 9-րդ հոդվածում, այսպիսի մի կետ կա. համայնքի ղեկավարը, սկսած քվեարկության օրվանից 40 օր առաջ 35 օրվա ընթացքում, քաղաքացիներին, վստահված անձանց եւ հանձնաժողովի անդամների դիմումների հիման վրա կատարում է ուղղումներ: Ես ուզում եմ այս մեխանիզմը բացատրեք: Ենթադրենք որեւէ թեկնածու գիտի, որ այս շենքում, այս տարածքում ընտրողը դեմ է քվեարկելու իր թեկնածությանը. նշանակո՞ւմ է, որ կարող է գալ ու տվյալ քաղաքացուն հանել ցուցակից: Ինչպե՞ս է սա կարգավորվում, ինչպե՞ս է ստուգվում հարցը, խնդրում եմ մեխանիզմների մասին խոսել:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ

-Դուք ուշադրություն դարձրեք նաեւ հաջորդ 10-րդ կետին՝ համայնքի ղեկավարը ընտրողների ցուցակների ճշտման վերաբերյալ դիմումներին պատասխանում է 3 օրվա ընթացքում: Այսինքն, եթե կա որեւէ բողոք քաղաքացու վստահված անձի եւ ցանկացած անձի կողմից, ապա համայնքի ղեկավարը 3 օրվա ընթացքում իր աշխատակազմի միջոցով, ներքին գործերի մարմինների միջոցով ճշտում է, թե ստացված ինֆորմացիան ճշգրի՞տ է, թե ոչ եւ դրանից հետո պատասխանում է ընտրողին գրավոր: Եթե պատասխանը չի բավարարում ընտրողին, ապա խնդիրը լուծվում է դատական կարգով: Մենք անընդհատ ընտրողների ցուցակների կազմման այս ամբողջ գործընթացը կանոնակարգելիս առաջնորդվել ենք այն սկզբունքով, որ վերջնական արբիտրը պետք է լինի դատարանը, այսինքն՝ եթե կա վեճ, կա կոնֆլիկտ, ապա այն պետք է լուծվի դատական կարգով:

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ,
ՄԱԱ անդամ, «Հայ FM» ռադիոկայանի եւ «Ա1+» հեռուստաընկերության մեկնաբան

--Դուք նշեցիք, որ մի քանի կուսակցություններից ստացել եք առաջարկներ, որոնք, ինչպես ասացիք, հաշվի են առնվել: Հիմա քննարկում ենք կոնկրետ մի գլուխ՝ ընտրողների ցուցակները «Ընտրական օրենսգրքում»: Բացի Ձեր նշած այն փոքրիկ փոխզիջումից, որ արվել է Կոմկուսի եւ Դաշնակցության առաջարկով, ուրիշ առաջարկներ հաշվի առնվե՞լ են մասնավորապես արմատական ընդդիմադիր կուսակցությունների առաջարկներից ի՞նչն է հաշվի առնվել այդ գլխում:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ.

- Օտվելով առիթից՝ ուզում եմ տալ այն կուսակցությունների անունները, որոնք ներկայացրել են առաջարկություններ. ՀԺԿ, ՀԿԿ, ՀՅԴ, ԱԻՄ, ՀՌԱԿ, ՍԻՄ եւ այլն: Միջնորդավորված ձեւով նաեւ առաջարկություններ է ներկայացվել նաեւ ԱԺՄ վարչության անդամ Սեյրան Ավագյանի կողմից, որը «Ընտրական օրենսգրքի» քննարկումների ընթացքում կատարված աշխատանքները համարել է խսկայական: Ինչ վերաբերում է կոնկրետ ընտրողների ցուցակների հետ կապված գնահատականին, ես ուզում եմ ասել նաեւ, որ արմատական ընդդիմության տեսակետը այս հարցում հետեւյալն է՝ ընտրողների ցուցակների կազմման կամավորության մոդելը, որն, ըստ էության պարտադիր լինելու մոդել չէ, ինչը մեր կողմից չի ընդունվել: Այսինքն՝ այս հարցում մենք կոնկրետ լուրջ զիջման չենք գնացել՝ կապված ընտրողների ցուցակների հետ, այլ զիջումը ընդամենը եղել է այդ ցուցակները հրապարակայնորեն ներկայացնելու խնդիրը, ես ուղղակի ուզում եմ արձանագրել, որ մենք լուրջ զիջումների ենք գնացել մի շարք կարեւոր հարցերում, համարվում է ամենակարեւորը, եւ կուսակցությունների կողմից հենց ընդգծվում էր այդ հարցը դա ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման խնդիրն է, այսինքն ես ուղղակի ուզում եմ Ձեզ տեղյակ պահել, որ մեկ հարցում փոխզիջումը եղել է՝ լրջագույն փոխզիջում, իսկ երկրորդ հարցում ես համաձայն եմ Ձեզ հետ, այդ փոխզիջումը եղել է, այսպես կոչված, կոսմետիկ, որը իմ կողմից կարծում եմ հիմնավորվեց, թե մենք ինչ փաստարկներով ենք առաջնորդվել: Ընդ որում, այս առաջարկությունը, որ նախապես պետք է ընտրողները գան գրանցվեն եւ դրանից հետո քվեարկություններին մասնակցեն, որոշակի պրոբլեմներ ունի նաեւ Հայաստանի Հանրապետության գործող Սահմանադրության 4-րդ եւ 27-րդ հոդվածների հետ: Ես չեմ ուզում ընդարձակվել, բայց օգտվելով առիթից, ուզում եմ այն լրջագույն փոխզիջման մասին տեղեկացնել իմ գործընկերներին, որ արվել է ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման հետ կապված: Չէի ցանկանա հիշեցնել Ստալինի խոսքերը, որ կարեւորը հաշվելն է եւ ոչ թե քվեարկություններին մասնակցելը: Սկզբում անընդհատ «Երկրապահ» պատգամավորական խումբը մեղադրվում էր եւ փոխզիջման չգնալու մեջ, որի հետ ես բոլորովին համաձայն չեմ:

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ.

- Եվս մեկ հարց ընտրողների ցուցակների կազմման մոդելների վերաբերյալ:Դուք ասացիք, որ կամավորության մոդելը այնքան էլ տարածված չէ զարգացած երկրներում, եւ մատնանշեցիք, որ գործում է Անգլիայում, Ֆրանսիայում, մի խոսքով Արեւելյան Եվրոպայում գործում է պարտադիր մոդելը:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ.

- Ես ավելացնեմ նաեւ Գերմանիայում:

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ.

- Այո, քանի որ դուք միայն Արեւելյան Եվրոպական երկրներ թվարկեցիք, տպավորությունն այն էր, որ քաղաքակիրթ զարգացած երկրները իդեալը Արեւելյան Եվրոպայի երկրներն են:

Տես ♦ էջ 7

digitised by A.R.A.R.@

Սկիզբը էջ Գ

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ.

– Անկեղծ ասած,դա Ձեր մեկնաբանությունն է. այսինքն այստեղ որոշակի մեկնաբանության խնդիր կա. ես երբեւէ չօգտագործեցի քաղաքակիրթ երկրներ բառը. օգտագործեցի զարգացած երկրներ եւ յուրաքանչյուր մարդու զարգացվածությունն է ցույց տալիս, թե զարգացած երկիր ո՞րն է համարում. համենայն դեպս, ես, օրինակ, Գերմանիան կամ Հոլանդիան համարում եմ զարգացած երկիր, որտեղ կիրառվում է այդ մոդելը, որը ներկայացվել է մեր կողմից:

ԿԻՄ ԲԱԼԱՅԱՆ,
ՀՅԴ ԳՄ իրավաբանական բաժնի ղեկավար

– Պրն Դալլաքյան, ինչպե՞ս եք գնահատում այն մեխանիզմը, որ համայնքի ղեկավարը նաեւ կարող է մեծամասնական ընտրակարգով լինել պատգամավորության թեկնածու, արդյոք նա առավելություն չի՞ ստանում մյուս թեկնածուի նկատմամբ, երբ որ ցուցակների ճշտումը կատարում է ինքը, բացի միայն մեկ մեխանիզմից, որ գրանցումից հետո պետք է ազատվի պարտականությունների կատարումից:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ.

– Դա բավականին հետաքրքիր հարց է, իրոք նման խնդիր կարող է լինել: Ես ուղղակի ուզում եմ մեկ անամ եւս արձանագրել, որ Ընտրական օրենսգրքի քննարկումների ընթացքում հիմնական զեկուցողը տվյալ դեպքում ես, ունեցել եմ հատուկ կարծիք համայնքի ղեկավարի, քաղաքապետի, թաղապետի լիազորությունների դադարեցման հետ կապված եւ պնդել եմ իմ տեսակետը, որ, ըստ էության, «Երկրապահ» պատգամավորական խմբի կողմից չի ընդունվել, այն վերաբերում է լիազորությունների դադարեցմանը: Նաեւ համայնքի ղեկավարները տվյալ դեպքում քաղաքապետները, սակայն «Երկրապահ» խումբը այդ առաջարկը չընդունեց: Ես հասկանում եմ եւ ձեր հարցադրումը, եւ նաեւ ընդհանրապես այն լծակները, որոնք թաղապետները, քաղաքապետները կարող էին օգտագործել ամբողջ ընտրությունների ընթացքում: Բայց պետք է նաեւ արձանագրեմ, որ մինչեւ «Երկրապահ» պատգամավորական խմբի կողմից ներկայացված տարբերակը, այսինքն մինչեւ հիմա ներկայացրած տարբերակը ԱԺ-ում քննարկվել է Ընտրական օրենսգրքի երեք տարբերակ Կոմկուսի ներկայացրած օրենսդրական նախագիծը, Էդվարդ Եգորյանի օրենսդրական նախաձեռնությունը, Վիգեն Խաչատրյանի օրենսդրական նախաձեռնությունը եւ, վերջապես, այս 3-ի արդյունքում 4-րդ՝ այսպես կոչված միասնական նախագիծը, եւ ուզում եմ ընդծել, օտվելով առիթից, որ քննարկումներին մասնակցում են նաեւ ՁԼՄ-ների ներկայացուցիչներ, նշեմ, որ այդ 4 նախագծերից եւ ոչեւիցե մեկում չի եղել որեւէ խոսք համայնքի ղեկավարի, քաղաքապետի, քաղաքապետի լիազորությունները դադարեցնելու մասին: Առաջին անամ այդ դրույթը ամրագրվել է իմ ներկայությամբ «Երկրապահ» պատգամավորական խմբի առաջին ընթերցմամբ ընդունված նախածում, ես սա ուզում եմ ընդգծել, մեր ընդդիմախոսները անընդհատ խոսում են այդ դրույթի կարեւորության մասին, եւ թող բարի լինեին իրենց ներկայացրած 4 նախագծերում ներկայացնեին դա: Ձեր հարցադրման մտահոգությունը որոշակիորեն ընդունում եմ:

ԿԻՄ ԲԱԼԱՅԱՆ.

– Հարցը դրան չէր վերաբերում: Հարցը վերաբերում էր նրան, որ ցուցակների ճշտումը դրված է պատգամավորության թեկնածուի վրա:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ.

– Ես ասացի, որ ես որոշակի պրոբլեմ տեսնում եմ.ես ընդհանրապես դեմ էի, որ թաղապետները եւ քաղաքապետները իրավունք ունենան մասնակցելու ընտրություններին, քանի որ այդ լծակները կարող են օգտագործել: Այդ մտահոգությունը կա, սակայն կարող է նաեւ կիրառվել պատասխանատվության գաղափարը:

ԽՈՍՐՈՎ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ.

– Ես ուզում եմ պրն Բալայանի հարցը շարունակել, քանի որ պատասխանն ինձ չբավարարեց: Ես հիմա ուզում եմ հասկանալ արդյոք կա՞ այն հարցադրման պատասխանը, որ պրն Բալայանը ներկայացրեց, երբ օրենսգրքի համաձայն թաղապետը կարող է առաջադրվել մեծամասնական ընտրակարգով որպես պատգամավորության թեկնածու, սա արդեն գործուն արտոնություն է՝ նրան վերապահված ընտրողների ցուցակների նախապատրաստման, կազմման տեսանկյունից: Դրանից բացի «Օրենսգրքում» ամրագրված է պատասխանատվության հետեւյալ դրույթը՝ եթե թաղապետի արձագանքը չի բավարարում բողոքողին, բողոքողը կարող է հարցը տեղափոխել դատարան՝ դատարանը կարող է այդ հարցի վերաբերյալ իր լուծումները տալ: Ասել է թե՝ գործում է դատարանի պատասխանատվության եւ ուրեմն՝ բողոքարկման հնարավոր մոդելները: Այսպիսով՝ մտահոգության հարցը դուրս է մնում:

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ,
ՄԱԱ անդամ,
«Ազգ» թերթի խորհրդարանական մեկնաբան

– «Քաղաքացիներին ընտրողների ցուցակներում ընդգրկելը» հոդվածում հատուկ նշված է, որ կալանավայրերում գտնվող ընտրողների ցուցակները կազմում է ղեկավարը, այսինքն՝ կալանավայրի պետը՝ մարզային ընտրական հանձնաժողովի անդամի ներկայությամբ եռօրյա ժամկետում: Ես կուզենայի ․Դուք պատասխանեք, ինչու՞ եք սահմանել հենց 3 օր: Եվ նաեւ երկրորդ հարցը՝ զինծառայողների եւ զորամասերի, այդ տարածքում տեղակայված զինվորներին եւ նրանց ընտանիքների ընտրական ցուցակներում ընդգրկվելու խնդրին ինչպիսի՞ լուծումներ եք տվել:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ.

– Ըստ էության խնդիրը վերաբերում է հոդված 13-ին եւ եթե դուք ուշադրություն եք դարձրել, այնտեղ կալանքի տակ պահելու լիազորություններ ունեցող հաստատությունների ղեկավարները 2 օր առաջ ընտրողների ցուցակների 2 օրինակը հանձնում են տեղամասային հանձնաժողովների նախագահներին: Ի դեպ, ասեմ, որ նմանատիպ մոտեցումը վերցված է եվրոպական որոշ երկրներից, սա փաստորեն նորամուծություն է Ընտրական օրենսգրքում: Պարզապես, մենք ենթադրում ենք, որ այդ քաղաքացիների թիվը դրանցից մեծ չի լինի: Այլ քաղաքացիների թվի փոքր լինելը կարող է հնարավորություն տալ, որպեսզի այդ սահմանափակ ժամկետում ընտրողների ցուցակները կազմավորվեն: Այսինքն՝ այստեղ ուղղակի նպատակահարմարության պահն է աշխատել՝ ժամկետը նշելու հետ կապված: Սա մեկ: Երկրորդ, մենք նկատի ենք ունեցել մինիմալ ժամկետը, հակառակ դեպքում մենք ուղղակի կընկնենք շատ անհասկանալի վիճակների մեջ: Մենք ենթադրում ենք, որ առավելագույն թվով մարդիկ կարող են այդ ձեւով մասնակցել, որը էլի ճշգրտված վերջնական թիվը չի կարող լինել: Ըստ էության այս ցիկլը անընդհատ կարող է շարունակվել: Այսինքն՝ մենք գնացել ենք, եթե կարելի է այսպես արտահայտվել, չարիքներից փոքրագույնն ընտրելու ճանապարհով:

Ինչ վերաբերում է զինվորականների մասնակցության հարցին, ապա այն շատ կարեւորվում է եւ պատահական չէ, որ ես ասացի, թե այն 4 վիճահարույց հարցերից մեկն էր: IFES-ի կողմից «Երկրապահ» պատգամավորական խմբի օրենդրական նախաձեռնությանը տված գնահատականում ամրագրված է, որ մենք զինվորականներին ընտրություններին մասնակցելու ամբողջ մեխանիզմը, ըստ էության, վերցրել ենք այն երկրների փորձից, որտեղ կիրառվում է պարտադիր զինծառայության ինստիտուտը: Կան երկրներ, որտեղ բանակը պրոֆեսիոնալ է, եւ այդ ինստիտուտը չի գործում, իսկ այդ պատճառով նրանք բվեարկություններին մասնակցում են ոստիկանների եւ ընդհանրապես քաղաքացիների նման: Մենք գնացել ենք այն ճանապարհով, որը կիրառվում է պարտադիր զինվորական ծառայության ինստիտուտ ունեցող երկրների օրինակով՝ Սլովակիա, Բուլղարիա, Ռուսաստան, Ուկրաինա, Ղազախստան եւ այլն, այսինքն այդ երկրների օրինակն է վերցված: Եթե մենք խոսում ենք «Ընտրողների ցուցակների» կազմավորման մասին, եւ ապա այստեղ աշխատում է 40 օրյա, 35 օրյա եւ նաեւ 4օրյա ժամկետները: Նաեւ նախատեսված է զինվորականներին շարային կարգով քվեարկության տանելու համար պատասխանատվություն, այսինքն՝ մենք համարյա բացառել ենք, որեւէ տեղամասում զինվորականների թվի ընտրությունների նախօրյակին մեծանալը: Ահա այն մեխանիզմը, որը դրված է Ընտրական օրենսգրքի հիմքում:

ԱՄՆ-ում 1865-66թթ. ընտրությունների ժամանակ, երբ նախագահը Լինկոլն էր, տեղի են ունեցել այնպիսի երեւույթներ, ինչպիսին տեղի են ունենում Հայաստանում 90-95թթ., այն է՝Հայաստանում՝ արկղների հափշտակում, կրակոցներ եւ այլն: Այսինքն՝ ժողովրդավարական ավանդույթները ձեւավորվում են ժամանակի ընթացքում: Ուզում եմ հավարտ հիշատակել Լինկոլնի խոսքերը, որ կարելի է տարածել բոլոր մակարդակի ընտրությունների վրա: Ըստ Լինկոլնի, իրադարձությունները են թեկնածուի նախագահ դարձնում:

ԳԵՎՈՐԳ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ,
«Երկիր» օրաթերթ,
ՄԱԱ անդամ

– Մի հանգամանք համենայն դեպս ուզում եմ պարզաբանել:

– Ընդհանրապես, ԱԺ-ի պրակտիկայում ընդունված է, որ բոլոր օրենքների ժամանակ օգտվում են տարբեր երկրների, օրենքներից, այն էլ՝ հատվածաբար: Սակայն օրենքը ընդհանուր տրամաբանությամբ զարգացող ամբողջական մի փաստաթուղթ է: Եվ երբ Ընտրական օրենսգիրքը կազմում եք այդ սկզբունքով, տրամաբանություն չի լինում կամ այն տարանջատվում է: Օրինակ, 1-ին հոդվածը 10-րդ հոդվածի հետ ընդհանրապես կապ չունի:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ

– Ես ուղղակի ցավում եմ, որ ինձ վերագրվեցին բաներ, հետո փորձ կատարվեց դրանք հերոսաբար հերքել: Ուշադրություն դարձրեք, ես անընդհատ խոսում եմ մոդելի մասին, եթե մենք օրինակ զինվորականների ընտրություններին մասնակցելու խնդիրը քննարկում ենք, մենք որեւէ երկրի մոդելով նաեւ մեր առանձնահատկությունները նկատի ունենալով ենք առաջնորդվում, եւ ես չասացի, որ 8-րդ կամ X հոդվածը վերցրել ենք այս երկրից, Y հոդվածը այն երկրից: Նման բան ես երբեւէ չէի կարող ասել, որովհետեւ դա կլիներ առնվազն անհեթեթություն:

Ինչ վերաբերում է այս մոդելներին, մենք ուսումնասիրել ենք եւ ելնելով դրանից, Հայաստանի առանձնահատկություններից՝ առաջնորդվել համապատասխան մոդելով, այլ ոչ թե որեւէ հոդված վերցնել մի երկրից, մեկ այլ հոդվածը՝ մեկ այլ երկրից, դա կլիներ անհեթեթություն: Խոսքը վերաբերում է մոդելների ընտրությանը:

digitised by A.R.A.R.@

ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԲԵԶԻՐՋՅԱՆ, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի նախագահ, ԱԺ պատգամավոր

Արդեն մանրամասն խոսվեց օրենսգրքում ընտրացուցակներին վերաբերող հոդվածների մասին, ուստի ես կանդրադառնամ միայն ընտրողների ցուցակների հետ կապված դժվարություններին: Համաձայն մեր Սահմանադրության զրկվում են ձայնից միայն այն քաղաքացիները, որոնք ազատազրկման վայրում են գտնվում դատարանի վճիռով եւ անգործունակ են ճանաչվել դատարանի որոշմամբ: Բայց, երբ կարդում ենք 10-րդ հոդվածի 1-ին կետը, ընտրողների ցուցակներում պարտադիր կերպով ընդգրկվում են ընտրելու իրավունք ունեցող, տվյալ համայնքում հաշվառված բոլոր քաղաքացիները: Ցուցակները փակցվում են տեղամասային կենտրոնում ընտրություններից չորս օր առաջ, եւ քաղաքացիները կարող են գալ ծանոթանալ, փոփոխություններ, առաջարկներ անել, բողոքարկել, եթե ընդգրկված չեն ցուցակում: Սրանով կբացառվեն նախկինում ընտրությունների ժամանակ գոյացող լրացուցիչ ծավալուն ցուցակների ստեղծումը, որոնք երբեմն հիմնական ցուցակի կեսի չափ էին: Եթե այս կամ այն պատճառով ընտրողի անունը դուրս է մնացել, ապա այն լրացուցիչ ցուցակ կմտնի միայն դատարանի վճռի հիման վրա:

ԿԻՄ ԲԱԼԱՅԱՆ

– Դեռեւս Խորհրդային Միության տարիներին ՄԱԿ-ն առաջարկեց, որ «գրանցում» հասկացությունը ԽՍՀՄ-ի օրենսդրական դաշտից հանվի: Հիմա մեր անկախ պետության ժամանակ մենք «հաշվառում» տերմինն ենք օգտագործում, այս Ընտրական օրենսգրքում իշխում է «գրանցում», «հաշվառում» հասկացությունը: Արդյոք չե՞ք գտնում, որ մի մեծ խումբ մարդկանց իրավունքներ ոտնահարվում են այն պատճառով, որ պետությունը չի ուզում որոշակի պարտականություններ ստանձնել, որպեսզի փախստականները կարողանան օգտվել իրենց ընտրելու իրավունքից: Օրինակ՝ փախստականը գրանցված է Մեղրիում, բայց բնակվում է Երեւանում:Քաղաքացին դիմում է գրում իր բնակության վայրի համայնքապետին, որ ես գրանցված եմ այնտեղ, բայց մշտապես բնակվում եմ այստեղ՝ ցուցակների մեջ մտցրեք իմ անունը: Ըստ ինչ առաջվա Ձեր մեկնաբանության նա իրավունք չունի, քանի որ հաշվառման մեջ չի գտնվում կամ էլ հաշվառում չունեցող անձ է: Մի մեծ խումբ մարդկանց իրավունքներ են ոտնահարվում, ինչպե՞ս եք տեսնում լուծումը:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԲԵԶԻՐՋՅԱՆ

– Ոչ, 10-րդ հոդվածում պատասխան է տրված ձեր մտահոգությանը:

Թե այս օրինագծի, թե մյուս նախագծի հեղինակները այն կարծիքին են, որ քաղաքացին պետք է քվեարկի այն վայրում, որտեղ հաշվառման են կանգնած, որպեսզի 2 տեղ չքվեարկեն, այդ մտահոգությունը միշտ էլ եղել է: Մյուս մեխանիզմն այն է, որ զինծառայողները մտնում են իրենց մշտական բնակության վայրի զինվորների ցուցակ, բայց նրանք կարող են իրենց համար փոխել մոտակա որեւէ տեղամաս, այդ մեխանիզմը կա եւ ընտրությունների օրը քվեարկության օրը մասնակցում են մոտակա զորամասի մոտ մի տեղամասում: Եվ 2-րդ տարբերակը իրենց ձայնը կարող են լիազորել իրենց ընտանիքի ցանկացած ընտրողի: Անհնար է պատկերացնել, որ բոլորը գտնվեն իրենց հիմնական բնակության վայրում, մանավանդ ներկայումս ի տարբերություն խորհրդային շրջանի եթե կար մեկ մարդ՝ մեկ տուն հասկացությունը, ապա այժմ մի մարդը կարող է մի քանի տուն ունենալ, բայց նա պետք է եւ պարտավոր է գալ այն տունը, որտեղ նա հաշվառման է կանգնած: Իհարկե, դժվար խնդիր է եւ կիսում եմ Ձեր մտահոգությունը, դա խսկապես մարդու քաղաքական իրավունքի ոտնահարում է, մեխանիզմ չի ստեղծված: Մի դեպքում մենք ստեղծում ենք մեխանիզմներ արտասահմանում ապրող քաղաքացիների համար, որոնք կարող են մասնակցություն չունենալ պետության, բյուջեի կազմավորմանը, բանակում ծառայելուն, իսկ այն քաղաքացիները, որոնք անմիջականորեն մասնակցություն ունեն եւ իրենց վրա են այդ բեռը կրում, եթե այդ օրը գործուղման պատճառով բացակայում են իրենց հաշվառման վայրից՝ իրավունք չունեն քվերակելու:

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

– Մասնանշված հոդվածում նշված է, որ յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի համայնքի ղեկավարից պահանջելու ցուցակների պատճենները, բայց նշված է, որ ԿԸՀ-ի սահմանած վճարով, ես կուզենայի ճշտել՝ Դուք սահմանե՞լ եք այդ վճարը, թե՞ ոչ, եւ ցանկալի է որ այն շատ բարձր չլինի, որպեսզի յուրաքանչյուր ընտրող, անկախ ֆինանսական հնարավորությունից, ձեռք բերի այդ ցուցակները:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԲԵԶԻՐՋՅԱՆ

– Մենք դեռ չենք սահմանել այդ գումարը, որովհետեւ դա առաջնային խնդիր չէ, գոնե այսօր: Մենք պետք է սահմանենք շուկայական գներ, որպեսզի արհեստականորեն բարձր գին չսահմանվի: Իմ կարծիքով, եթե սահմանենք ինչ-որ ֆանտաստիկ գներ, ապա այդ կետը չի աշխատի, ուստի մենք պետք է մի միջնորդավորված գին սահմանենք:

ՎՐԵԺ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ, ՀՀ նախագահի աշխատակազմի իրավաբանական ծառայության ղեկավար

– 12-րդ հոդվածում ասվում է, որ յուրաքանչյուր ոք կարող է ազատորեն ծանոթանալ ընտրողների ցուցակներին: «Յուրաքանչյուր ոք» ասելով, ես հասկանում եմ կամ տեղացի կամ օտարերկրացի եւ Դուք ասացիք, որ Ձեզ մոտ աշխատանքներ են տարվում, որ ընտրությունների տվյալները արդեն համակարգիչով գրանցված լինեն եւ կարողանանք ավելի հեշտ ու ճիշտ ճանապարհով ինֆորմացիայից օգտվել: Արդյոք դա չի նշանակո՞ւմ, որ դուք ինֆորմացիան պետք է տարածեք տեղակատվական միջոցներով, մասնավորապես՝ ինտերնետս ցանցով:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԲԵԶԻՐՋՅԱՆ

– Ոչ, մենք չենք պատրաստվում ընտրողների ցուցակները տարածել:

ՎՐԵԺ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

– Պետության անվտանգության առումով լուրջ խնդիր է առաջանում, որովհետեւ պետության քաղաքացիների մասին բավականին մեծ տվյալներ կան՝ անուն ազգանուն, հայրանունը բացակայում է ծննդյան թիվ, ամսաթիվ եւ հասցե: Օրինակ՝ ես չէի ցանկանա, որ իմ տվյալները տարածվեն :

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԲԵԶԻՐՋՅԱՆ

– Տեղամասում պետք է փակցված լինեն ընտրողների ցուցակները եւ յուրաքանչյուր ոք կարող է ծանոթանալ, քանի որ տեղամասը բաց է քաղաքացիների եւ ոչ քաղաքացիների համար: Մենք մտադրություն չունենք ինտերնետս մտցնելու տվյալները: Անցյալ ընտրություններին եւս ամբողջ ընթացքում արդյունքները ՄԱԿ-ի օժանդակությամբ անմիջապես ընտրությունների գիշերը սկսեցինք մտցնել ինտերնետս ցանց, բայց դա այլ խնդիր է: Աշխարհի տարբեր ծայրերից հեռախոսազանգեր ստացա, որով գոհունակություն էին հայտնում ընտրությունների ընթացքին հետեւելու համար: Բայց, իմ կարծիքով, այդ ընտրությունների ցանկը այն ինֆորմացիան չէ, որ ինտերնետում պետք է լինի: Եթե նոր ընտրական հանձնաժողովը որոշի, որ ինտերնետում դա էլ պետք է լինի՝ արդեն իրենց գործն է, բայց իմ կարծիքով, դա պետք է չլինի: Օրենքը չի արգելում, իսկ եթե օրենքը չի արգելում, ուրեմն հանձնաժողովն ինքը կորոշի:

Շարք դահլիճից – Իսկ ինչպե՞ս են քվեարկելու արտասահմանում գտնվող ՀՀ քաղաքացիները, մասնավորապես՝ Ռուսաստանում:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԲԵԶԻՐՋՅԱՆ

– Արտասահմանում գտնվող քաղաքացիների ցանկը վերցնում ենք ՕՎԻՐ-ից: Բացի դրանից՝ նախագծում կա այսպիսի մի կետ, որ ցուցակները պետք է ուղարկվեն՝ ըստ ԿԸՀ-ի որոշման նախագծի: Այնտեղ պետք է նշված լինի, թե քաղաքացին ե՞րբ հայտ է ներկայացրել: Իսկ եթե նա մշտապես չի բնակվում արտասահմանում, պետք է ներկայացնի նաեւ իր մշտական բնակության հասցեն, այսինքն՝ Հայաստանյան հասցեն եւ ժամանակավոր բնակավայրի մասին ինֆորմացիան պետք է ուղարկվի: Մենք հնարավորություն ունենք այդ քաղաքացիների մասին համապատասխան տեղամասեր հայտնել, որ նրանք, որոնք բնակվում են մեր հանրապետության տարածքում քվեարկելու են, հաշվառվել են, որովհետեւ մենք նախատեսում ենք 5 օր առաջ փակել արտասահմանի ցուցակները, ուստի եւ վերջին հայտը պետք է ներկայացնել քվեարկության օրվանից 5 օր առաջ:

digitised by A.R.A.R.@

Փորձաքննություն

ԱՐՏԱՇԵՍ ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ. ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի «Աջակցություն ժողովրդավարությանը եւ լավ պետական կառավարմանը» ծրագրի ղեկավար

Նախ ես կցանկանայի ՄԱԿ-ի հայկական գրասենյակի համակարգող տիկին Կատիցա Չեկալովիչի անունից ողջունել բոլորին եւ շնորհակալություն հայտնել ՄԱԱ-ին եւ բոլոր ներկա գտնվողներին այս հետաքրքիր բանավեճը կազմակերպելու եւ նրան մասնակցելու համար: Այժմ ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի «Աջակցություն ժողովրդավարությանը եւ լավ պետական կառավարմանը» ծրագրի մասին: Ժողովրդավարացման աջակցությունը ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի հիմնական գերակայություններից մեկն է: ՄԱԿ-ի տեղական գրասենյակները ունեն տարբեր ծրագրեր եւ աջակցություն են ցուցաբերում մի շարք երկրների: Հայաստանում նույնպես ՄԱԿ-ի գրասենյակը ունի հարաբերականորեն լայն ծրագիր, որը կոչվում է, ինչպես արդեն նշեցի «Աջակցություն ժողովրդավարությանը եւ լավ պետական կառավարմանը»: Այդ ծրագրի առաջին փուլը փաստորեն նվիրված է Ազգ ընտրություններին: Աջակցությունն ընտրություններին ասածը պետք է մի քիչ ավելի սահմանափակել, դա այսպես կոչված տեխնիկական աջակցություն է եւ այն չի կապվում, ասենք թե, դիտորդական տարբեր մեխանիզմների կամ գործողությունների հետ: Այս ծրագիրը, ինչպես ՄԱԿ-ի բոլոր ծրագրերը արձագանք են Հայաստանի իշխանությունների դիմումին, եւ այն իրականացվում է միջազգային կազմակերպությունների ծրագրերի հետ մեկտեղ, որոնցից են ԱՄՆ-ի Միջազգային զարգացման գործակալությունը, ԵԱՀԿ-ը: ԵԱՀԿ վերջին ժողովի ժամանակ, որն նվիրված էր ընտրություններին Անդրկովկասում, Զարգացման ծրագիրը ընտրվեց որպես Հայաստանի բոլոր համանման ծրագրերի համակարգող:

Մի քանի խոսք ծրագրի հիմնական բաղադրիչների մասին, դրանք են՝ աջակցություն ընտրական հանձնաժողովներին, ընտրական հանձնաժողովների կարողությունների զարգացում, ինչպես նաեւ ընտրական մասի կրթում: Այս ծրագրի զգալի մասը նվիրված է ընտրողների ցուցակների կազմմանը, այսինքն՝ ավելի ճիշտ դա օգնություն է ԿԸՀ-ին եւ նաեւ մարզական ընտրական հանձնաժողովին՝ ընտրողների ցուցակները համակարգիչների մեջ մտցնելուն:

Մեր հիմնական նպատակն այն է, որ կարողանանք համակարգչային տեսքով ունենալ բոլոր ընտրողների տվյալների բանկը: Եվ քանի որ օրենքը նախատեսում է տարեկան երկու անգամ վերանայել այդ ցուցակները, այդ վերանայումը կկատարվի ավելի հեշտ տարբերակով, ինչն էլ հնարավորություն կտա խուսափել անճշտությունից կամ կրկնողություններից, քանի որ այն ծրագիրը, որը հատուկ մշակվել է սրա համար, թույլ է տալիս ստուգել, թե տվյալ անուն ազգանունով, տվյալ ծննդյան թվով եւ տվյալ հասցեում ապրող մարդու տվյալները կրկնվում են թե ոչ, քանի որ բոլոր արդյունքներն, ի վերջո, հավաքվելու են մեկ համակարգչի մեջ, ընտրական հանձնաժողովում հնարավորություն կլինի գուցե նաեւ ճշտելու: Սա, իհարկե առաջին փորձն է, դժվարություններ կլինեն գուցե եւ հնարավորությունն կլինի խուսափել կրկնողություններից, ինչպես նաեւ անճշտություններից: Այն համակարգիչները, որոնք ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի աջակցությամբ գնվել են եւ հիմա գտնվում են ԿԸՀ-ում, որոնց միջոցով կատարվում է հիմա ցուցակների ներառումը, ընտրությունների օրվանից 40 օր առաջ պետք է տեղափոխվեն մարզային հանձնաժողովներ, եւ փոփոխված ցուցակները համայնքի ղեկավարները կուղարկեն մարզային հանձնաժողովներ, որպեսզի փոփոխությունները գրանցվեն այդ տվյալների բանկում եւ ի վերջո այդ ցուցակները հնարավորություն կտան նաեւ կատարելու տարբեր կարգի վերլուծություններ՝ սոցիոլոգիական կարգի հետազոտություններ: Երկու շաբաթվա ընթացքում 700000-ից (7 հարյուր հազար) ավել մուտքագրում է կատարվել, եւ հույս ունենք, որ նախատեսված ժամկետում այդ ցուցակները համակարգիչների հետ կտեղափոխվեն մարզեր եւ ցուցակները կփակցվեն համայնքներում: Գործընթացը կշարունակվի ինչպես նշված է Ընտրական օրենսգրքում:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

Գլուխ 31.

Պատասխանատվությունը սույն օրենսգրքի դրույթները խախտելու համար

Հոդված 139.

Պատասխանատվությունը սույն օրենսգրքի դրույթները խախտելու համար

Օրենքով սահմանված կարգով պատասխանատվության են հանգեցնում՝

1) մեկից ավելի ընտրական տեղամասերում ընտրողների ցուցակներում գրանցվելը, մեկից ավելի անգամ քվեարկելը, այլ անձի փոխարեն քվեարկելը.

2) համայնքի ղեկավարի կողմից ընտրողների ցուցակները կազմելու կարգը եւ ժամկետները խախտելը.

3) թեկնածուների առաջադրումը պաշտպանելու պաշտպանաթերթիկներում կեղծիքներ կատարելը.

4) քվեարկության արդյունքներն աղավաղելը

5) քվեաթերթիկներ թափցնելը, քվեատուփերի մեջ նոր քվեաթերթիկներ ավելացնելը.

6) ընտրությունների արդյունքները դիտավորությամբ աղավաղելը.

7) քվեաթերթիկներ եւ ընտրական հանձնաժողովի կնիքներ կեղծելը.

8) քվեարկության եւ ընտրությունների արդյունքների մասին արձանագրություններ կեղծելը.

9) ոչ ծառայողական պարտականություններ կատարելիս տեղամասային կենտրոն զինված մտնելը.

10) զինծառայողներին շարքային կարգով կամ զինված քվեարկության տանելը կամ պարտադրելը.

11) քվեարկության օրն ընտրական հանձնաժողովների բնականոն գործունեությունը դիտավորությամբ խոչընդոտելը.

12) քվեարկության եւ դրան նախորդող օրը քարոզչություն կատարելը.

13) ընտրողների կամքի ազատ իրականացմանը խոչընդոտելը.

14) ընտրական հանձնաժողովի անդամի, դիտորդի, վստահված անձի, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչի, նախաձեռնող խմբի անդամի հանդեպ բռնի գործողություններ կատարելը կամ վիրավորանք հասցնելը.

15) ընտրական գործառնություններին խոչընդոտելը.

16) քվեատուփի հափշտակելը.

17) ընտրական հանձնաժողովների անդամների կամ պետական ծառայողների եւ տեղական ինքնակառավարման մարմինների աշխատակիցների կողմից ընտրությունների բնականոն ընթացքը խոչընդոտելը.

18) ընտրողների ազատ կամքի արտահայտությանը բռնանալը.

19) քվեարկության գաղտնիությունը խախտելը.

20) քվեարկությանը նախորդող 7 օրվա ընթացքում թեկնածուների վարկանիշի վերաբերյալ սոցիոլոգիական հարցման արդյունքները հրապարակելը.

21) հատուկ տեղերում փակցված պաստառները պոկելը կամ դրանց վրա գրառումներ կատարելը.

22) թեկնածուների կամ կուսակցությունների վերաբերյալ կեղծ, զրպարտչական լուրեր տարածելը.

23) քվեաթերթիկներն ինքնուրույն լրացնել չկարողացող անձին խաբելը.

24) նախընտրական քարոզչություն կատարելու իրավունք չունեցող անձանց եւ կազմակերպությունների կողմից նախընտրական քարոզչություն կատարելը եւ ցանկացած բնույթի քարոզչական նյութ տարածելը.

25) նախընտրական քարոզչության բնականոն ընթացքը խոչընդոտելը.

26) անանուն տպագիր քարոզչական նյութեր տարածելը.

27) թեկնածուների եւ կուսակցությունների կողմից նախընտրական հիմնադրամում եղած միջոցների օգտագործման վերաբերյալ սահմանված կարգով հայտարարագիր չներկայացնելը.

28) ընտրական հանձնաժողովների կնիքները չվերադարձնելը.

29) պետական լրատվամիջոցների կողմից թեկնածուների միջեւ հավասար պայմաններ չապահովելը.

30) վստահված անձին, դիտորդին եւ զանգվածային լրատվամիջոցների ներկայացուցիչներին հանձնաժողովի նախագահի կողմից ընտրական քվեաթերթիկների նմուշներին, ընտրական հանձնաժողովի որոշումներին ծանոթանալուն խոչընդոտելը, հանձնաժողովի որոշումների պատճենները չտալը կամ դրանցից քաղվածքներ կատարել չթույլատրելը.

31) ընտրական հանձնաժողովի գործավարության մատյանը չլրացնելը կամ ոչ պատշաճ լրացնելը:

digitised by A.R.A.R.@

պատասխանատվություն

ՀՀ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ
ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ, ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԵՐՈՒՄ ԵՎ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀՀ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1.
ՀՀ քրեական օրենսգրքի 133, 133/1, 133/2 հոդվածները շարադրել հետեւյալ խմբագրությամբ՝

«Հոդված 133.
Ընտրական իրավունքի իրականացմանը, ընտրական հանձնաժողովների աշխատանքներին կամ ընտրությանը մասնակցող անձանց լիազորությունների իրականացմանը խոչընդոտելը

Քաղաքացու ընտրական իրավունքի իրականացմանը կամ ընտրական հանձնաժողովի աշխատանքներին խոչընդոտելը, ինչպես նաեւ ընտրական հանձնաժողովի անդամի, նախաձեռնող խմբի անդամի, թեկնածուի կամ նրա վստահված անձի, դիտորդի, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչի, կուսակցության (կուսակցությունների դաշինքի) կողմից լիազորված անձի լիազորությունների իրականացմանը խոչընդոտելը

պատժվում է տուգանքով նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկից մինչեւ չորսհարյուրապատիկի չափով:

Նույն արարքները, որոնք

1) կատարվել են գույքին վնաս պատճառելու սպառնալիքով.

2) զուգորդվել են բռնությամբ կամ բռնություն գործադրելու սպառնալիքով.

3) կատարվել են ծառայողական դիրքն օգտագործելով՝ պատժվում է ազատազրկմամբ մինչեւ հինգ տարի ժամանակով:

Հոդված 133/1.
Ընտրությունների կամ քվեարկության արդյունքները կեղծելը

Հանրաքվեի կամ ընտրությունների ընթացքում ձայներն ակնհայտ սխալ հաշվելը, կամ հանրաքվեի, ընտրության արդյունքներն ակնհայտ սխալ հաստատելը, քվեատուփի հափշտակելը, ինչպես նաեւ որեւէ այլ եղանակով ընտրությունների կամ քվեարկության արդյունքները կեղծելը

պատժվում է ազատազրկմամբ երկուսից մինչեւ հինգ տարի ժամանակով:

Հոդված 133/2.
Ընտրությունների անցկացման ընթացքում թեկնածուի, կուսակցության (կուսակցությունների դաշինքի) վերաբերյալ զրպարտչական տեղեկություններ տարածելը

Ընտրողներին ապակողմնորոշելու նպատակով ընտրությունների անցկացման ընթացքում թեկնածուի, կուսակցության (թեկնածությունների դաշինքի) վերաբերյալ զրպարտչական տեղեկություններ տարածելը պատժվում է տուգանքով նվազագույն աշխատավարձի երեքհարյուրապատիկից մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով, կամ ազատազրկմամբ մինչեւ հինգ տարի ժամանակով»:

Հոդված 2.
ՀՀ քրեական օրենսգիրքը լրացնել նոր 133/3. 133/4, 133/5, 133/6 հոդվածներով՝

«Հոդված 133/3
Ընտրողների ցուցակները կազմելու կարգը խախտելը

Ընտրողների ցուցակները կազմելու համար պատասխանատու պաշտոնատար անձի կողմից ընտրողների ցուցակները կազմելու համար սահմանված կարգը խախտելով կեղծիքներ կատարելը

պատժվում է ազատազրկմամբ մինչեւ մեկ տարի ժամանակով, որոշակի պաշտոններ վարելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ մինչեւ երկու տարի ժամանակով, կամ տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 133/4.
Մեկից ավելի անգամ կամ այլ անձի փոխարեն քվեարկելը

Կեղծ տվյալներ հայտնելու, կեղծ փաստաթուղթ ներկայացնելու կամ որեւէ այլ եղանակով մեկից ավելի անգամ այլ անձի փոխարեն քվեարկելը

պատժվում է ազատազրկմամբ մինչեւ մեկ տարի ժամանակով, կամ տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 133/5.
Ընտրողի կամքի ազատ իրականացմանը խոչընդոտելը

Ընտրողին թեկնածուներից որեւէ մեկի օգտին կողմ կամ դեմ, կամ բոլոր թեկնածուներին դեմ քվեարկելու, ընտրություններին մասնակցելու կամ ընտրություններին մասնակցելուց հրաժարվելուն հարկադրելը, որը կատարվել է գույքին վնաս պատճառելու սպառնալիքով, ընտրակաշառք տալով, բռնությամբ կամ բռնություն գործադրելու սպառնալիքով, կամ զենք գործադրելով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ մինչեւ հինգ տարի ժամանակով, կամ տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 133/6.
Քվեարկության գաղտնիությունը խախտելը

Քվեարկության գաղտնիությունը խախտելու նպատակով ընտրողին քվեարկության արդյունքը հայտնելուն հարկադրելը, քվեարկության արդյունքը բացահայտելու նպատակով քվեարկված քվեաթերթիկը ստուգելը, քվեարկության խցիկ (սենյակ) մուտք գործելը, ինչպես նաեւ քվեարկության գաղտնիությունը որեւէ այլ եղանակով խախտելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ մինչեւ երկու տարի ժամանակով, կամ տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկից մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով»:

Հոդված 5.
Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 40/1, 40/3, 40/4. 40/5 հոդվածները շարադրել հետեւյալ խմբագրությամբ՝

«Հոդված 40/1.
Քվեարկության կամ դրան նախորդող օրը նախընտրական քարոզչություն կատարելը, քարոզչություն կատարելու իրավունքին արելք հանդիսանալը, ինչպես նաեւ նախընտրական քարոզչություն կատարելու սահմանված կարգի այլ խախտումները

Քվեարկության կամ նրան նախորդող օրը նախընտրական քարոզչություն կատարելը, քարոզչություն կատարելու իրավունքին արելք հանդիսանալը, ինչպես նաեւ նախընտրական քարոզչություն կատարելու սահմանված կարգն այլ կերպ խախտելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 40/3.
Թեկնածուի (կուսակցության կամ կուսակցությունների դաշինքի) կողմից նախընտրական հիմնադրամում եղած միջոցների օգտագործման վերաբերյալ հայտարարագիր չներկայացնելը

Թեկնածուի (կուսակցության կամ կուսակցությունների դաշինքի) կողմից նախընտրական հիմնադրամում եղած միջոցների օգտագործման վերաբերյալ հայտարարագիր չներկայացնելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից մինչեւ երկուհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 40/4.
Ընտրական հանձնաժողովի կնիքը չվերադարձնելը

Ընտրական հանձնաժողովի կնիքը սահմանված ժամկետում դրա համար պատասխանատու անձի կողմից չվերադարձնելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ նվազագույն աշխատավարձի երեքհարյուրապատիկից մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 40/5.
Զենքով տեղամասային կենտրոն մուտք գործելը

Քվեարկության օրը կրելու իրավունք ունեցող անձի կողմից զենքով ցուցադրաբար տեղամասային կենտրոն (սենյակ, խցիկ) մուտք գործելու առանց ծառայողական անհրաժեշտության՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ նվազագույն աշխատավարձի մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով:»:

Հոդված 6.
Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրքը լրացնել հետեւյալ բովանդակությամբ նոր 40/2. 40/6. 40/7 հոդվածներով՝

«Հոդված 40/2.
Վստահված անձին, ընտրական հանձնաժողովի անդամին, դիտորդին կամ զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչին ընտրական փաստաթղթերին ծանոթանալուն խոչընդոտելը, ընտրական հանձնաժողովի արձանագրությունների պատճենները չտալը

Վստահված անձին, ընտրական հանձնաժողովի անդամին, դիտորդին կամ զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչին ընտրական փաստաթղթերին սահմանված դեպքերում եւ կարգով ծանոթանալուն խոչընդոտելը, ընտրական հանձնաժողովի արձանագրությունների պատճենները չտալը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից մինչեւ երեքհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 40/6.
Ընտրական հանձնաժողովի գործավարության մատյանը չլրացնելը կամ ոչ պատշաճ լրացնելը

Ընտրական հանձնաժողովի գործավարության մատյանը չլրացնելը կամ ոչ պատշաճ լրացնելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ նվազագույն աշխատավարձի մինչեւ երեքհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 40/7.
Թեկնածուների առաջադրումը պաշտպանելու պաշտոնաթերթիկներում կեղծիքներ կատարելը

Թեկնածուների առաջադրումը պաշտպանելու պաշտոնաթերթիկներում կեղծիքներ կատարելը առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ նվազագույն աշխատավարձի մինչեւ հինգհարյուրապատիկի չափով:»:

Հոդված 7.
Օրենսգրքի 223 հոդվածի «Շրջանային (քաղաքային) ժողովրդական դատարանների ժողովրդական դատավորները» բառերը փոխարինել «Առաջին ատյանի դատարանների դատավորները» բառերով,իսկ «40/1, 40/3-40/6» թվերը փոխարինել՝ «40/1-40/7» թվերով:

Հոդված 8.
Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման պահից:

digitised by A.R.A.R.@

ՀՀ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔԸ

ԸՆՏՐՈՂՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ

Հոդված 9.
Ընտրողների ցուցակները կազմելը եւ վարելը

1. Ընտրողների ցուցակներում ընդգրկվում են ընտրական իրավունք ունեցող Հայաստանի Հանրապետության բոլոր քաղաքացիները:

2. Ընտրական իրավունք ունեցող Հայաստանի Հանրապետության յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի ընդգրկվելու միայն ընտրողների մեկ ցուցակում:

3. Ընտրողների ցուցակները մշտապես վարվող փաստաթղթեր են եւ կազմվում են համայնքներում` ըստ ընտրական տեղամասերի: Ընտրողների ցուցակները վերանայվում են յուրաքանչյուր տարվա հունվար եւ հունիս ամիսներին:

4. Ընտրողների ցուցակները կազմում եւ վարում են համայնքների ղեկավարները` իրենց պատվիրակված լիազորությունների ուժով:

5. Սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով ընտրողների ցուցակները կազմում են օտարերկրյա պետություններում Հայաստանի Հանրապետության դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչությունների, կալանքի տակ պահելու լիազորություն ունեցող հաստատությունների ղեկավարները եւ զինվորական մասերի ղեկավարները:

6. Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս կազմվող ընտրողների ցուցակներում ընդգրկվում են ընտրական իրավունք ունեցող Հայաստանի Հանրապետության այն քաղաքացիները, ովքեր բնակվում կամ գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս:

7. Ընտրողի բնակվելու կամ գտնվելու վայր համարվող պետությունում Հայաստանի Հանրապետության դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչության բացակայության դեպքում քաղաքացին, ընտրողների ցուցակում գրանցվելու հայտով, կարող է դիմել սահմանակից կամ բնակվելու վայրին ավելի մոտ գտնվող պետությունում գործող Հայաստանի Հանրապետության դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն:

8. Համայնքի ղեկավարն ընտրողների ցուցակները, ըստ տեղամասերի, քվեարկության օրվանից 40 օր առաջ տալիս է տեղամասային կենտրոնի տարածքը տնօրինող հաստատության ղեկավարին եւ մարզային ընտրական հանձնաժողով:

9. Համայնքի ղեկավարը, սկսած քվեարկության օրվանից 40 օր առաջ` 35 օրվա ընթացքում քաղաքացիների, վստահված անձանց եւ հանձնաժողովի անդամների դիմումների հիման վրա կատարում է ուղղումներ:

10. Համայնքի ղեկավարը ընտրողների ցուցակների ճշտման վերաբերյալ դիմումներին պատասխանում է երեք օրվա ընթացքում:

Հոդված 10.
Քաղաքացիներին ընտրողների ցուցակներում ընդգրկելը

1. Ընտրողների ցուցակներում պարտադիր կարգով ընդգրկվում են ընտրելու իրավունք ունեցող, տվյալ համայնքում հաշվառված բոլոր քաղաքացիները, ինչպես նաեւ տվյալ համայնքում ժամանակավորապես կամ մշտապես բնակվող եւ հաշվառում չունեցող այն քաղաքացիները ովքեր քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան 5 օր առաջ, կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով, համայնքի ղեկավարին են ներկայացնում ընտրողների ցուցակում իրենց անունը, ազգանունը ընդգրկելու վերաբերյալ հայտ:

2. Կալանքի տակ գտնվող ընտրողների ցուցակները կազմում է տվյալ հաստատության ղեկավարը` մարզային ընտրական հանձնաժողովի անդամի մասնակցությամբ, քվեարկությունից 3 օր առաջ:

3. Զորամասերի տեղակայման տարածքում բնակվող զինծառայողները եւ նրանց ընտանիքների` ընտրելու իրավունք ունեցող անդամները, բացառությամբ մոտակա բնակավայրից առնվազն 50 կիլոմետր հեռու տեղակայված զինվորական մասերի զինծառայողների, ընդգրկվում են համապատասխան ընտրական տեղամասի (որի տարածքում տեղակայված է զորամասը) ընտրողների ցուցակներում` զորամասի ղեկավարության` ընդհանուր հիմունքներով ներկայացրած տվյալների հիման վրա:

4. Զորամասի տարածքից դուրս բնակվող եւ ընտրական իրավունք ունեցող զինծառայողներն ընտրողների ցուցակներում ընդգրկվում են ընդհանուր հիմունքներով:

5. Մոտակա բնակավայրից առնվազն 50 կիլոմետր հեռու տեղակայված զինվորական մասերի ընտրողների ցուցակները կազմում են զինվորական մասերի ղեկավարները եւ քվեարկությունից ոչ ուշ, քան 20 օր առաջ հանձնում են համապատասխան մարզային հանձնաժողովին:

Հոդված 11.
Ընտրողների ցուցակներին ներկայացվող պահանջները

1. Ընտրողների ցուցակներում նշվում են քաղաքացիների ազգանունը, անունը, ծննդյան տարին, ամիսը, ամսաթիվը եւ հասցեն:

2. Ընտրողների ցուցակները կազմվում են ըստ քաղաքացիների հաշվառման հասցեների: Հաշվառում չունեցող քաղաքացիներին ընտրողների ցուցակներում ընդգրկելու կարգը սահմանում է կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը:

3. Ընտրողների ցուցակները կազմվում են մատյանի ձեւով եւ էջակալվում մինչեւ 1000 ընտրողի քանակով: Ընտրողների ցուցակի յուրաքանչյուր էջն ստորագրում եւ կնքում է համայնքի ղեկավարը:

Հոդված 12.
Ընտրողների ցուցակների մատչելիությունը

1. Յուրաքանչյուր ոք կարող է ազատորեն ծանոթանալ ընտրողների ցուցակներին:

2. Տեղամասային կենտրոնի տարածքը տնօրինող հաստատության ղեկավարը քվեարկությունից 40 օր առաջ ընտրողների ցուցակների մեկ օրինակը փակցնում է տեղամասային կենտրոնում` բոլորի համար տեսանելի տեղում:

3. Տեղամասային կենտրոնում ընտրողների ցուցակների հետ պարտադիր փակցվում է նաեւ տեղեկանք` այդ ցուցակներում անճշտությունների վերաբերյալ դիմումներ տալու ժամկետների, տեղի, դրանց քննարկման կարգի, ժամանակի եւ պայմանների մասին:

4. Ընտրողների ցուցակի վերջնական օրինակը քվեարկությունից 4 օր առաջ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը փակցնում է տեղամասային կենտրոնում` բոլորի համար տեսանելի տեղում:

5. Քվեարկությունից հետո ընտրողների ցուցակներն առնվազն 7 օր փակցված են մնում տեղամասային կենտրոնում:

6. Յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի համայնքի ղեկավարից ստանալու տվյալ տեղամասային ընտրողների ցուցակների պատճենները` կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած վճարով: Համայնքի ղեկավարը պարտավոր է 3 օրվա ընթացքում քաղաքացուն տրամադրել ընտրողների համապատասխան ցուցակը:

Հոդված 13.
Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներին ընտրողների ցուցակներ տրամադրելը

1. Համայնքների` մոտակա բնակավայրերից առնվազն 50 կմ հեռու տեղակայված զինվորական մասերի ղեկավարները, ոչ ուշ, քան քվեարկությունից 4 օր, իսկ կալանքի տակ պահելու լիազորություն ունեցող հաստատությունների ղեկավարները` 2 օր առաջ, ընտրողների ցուցակների երկու օրինակը հանձնում են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների նախագահներին:

2. Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովն իրավունք չունի իր նախաձեռնությամբ որեւէ փոփոխություն` լրացում կամ ճշտում կատարել ընտրողների ցուցակներում:

Հոդված 14.
Ընտրողների ցուցակների անճշտությունների վերաբերյալ դիմումները քննարկելու եւ ցուցակները ճշտելու կարգը

1. Յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի, ոչ ուշ քան քվեարկությունից 5 օր առաջ ընտրողների ցուցակների անճշտությունների, իրեն կամ այլ քաղաքացու` ընտրողների ցուցակում ընդգրկելու կամ ընտրողների ցուցակից հանելու հարցով դիմել համայնքի ղեկավարին: Դիմումները տրվում են գրավոր:

2. Համայնքի ղեկավարը 3 օրվա ընթացքում քննարկում է ընտրողների ցուցակների անճշտությունների վերաբերյալ դիմումները, կայացնում որոշումներ, քաղաքացիներին գրավոր տեղեկացնում իրենց դիմումների քննարկման արդյունքների մասին: Հնարավորության դեպքում տեղեկացվում են նաեւ այն քաղաքացիները, որոնց անունը, ազգանունը հանված են ընտրողների ցուցակներից:

3.Ցուցակներում անճշտությունների վերաբերյալ վեճերը կարող են բողոքարկվել դատարան: Դատարանը պարտավոր է հնգօրյա ժամկետում քննել այդ բողոքները, իսկ քվեարկության օրվանից առաջ` հնգօրյա ժամկետում, ինչպես նաեւ քվեարկության օրն ստացված բողոքները քննել անհապաղ եւ կայացնել որոշում, որը բողոքարկման ենթակա չէ: Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը դատարանի որոշման հիման վրա կազմում է ընտրողների լրացուցիչ ցուցակ` դրան կցելով դատարանի որոշման պատճենը:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

միջազգային

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ազգայնականներն ունեցան աննախադեպ հաջողություն

Թուրքիայում ապրիլի 18-ին կայացած ընտրությունների նախնական արդյունքներն արդեն հաղորդվել են: Վերջնական հաշվումներն, ամենայն հավանականությամբ, էական փոփոխություններ չեն արձանագրի: Աննախադեպ հաջողություն ունեցան ազգայնականները («Ազգայնական շարժում» կուսակցությունը), որոնք վարչապետ Բյուլենթ Էջեվիթի «Ձախ ժողովրդավարական» կուսակցությունից (22,50 տոկոս) հետո ընտրողների ձայների 18,30 տոկոսը ստանալով գտնվում են երկրորդ հորիզոնականում: Դեւլեթ Բահչելիի «Ազգայնական շարժում» կուսակցության հաջողությունը սպասվում էր, որը թերեւս պայմանավորված է նրանց մերձեցմամբ զինվորականության հետ: Լուրջ հաջողություններ գրանցեց իսլամական «Առաքինություն» կուսակցությունը (նախագահ Ռեջայի Քութան), որը հավաքելով ընտրողների ձայների 14,80 տոկոսը, լրացնում է երրորդ հորիզոնականը: Իշխանությունների ջանքերը «Բարօրություն» կուսակցությունը փակելու եւ «Առաքինություն» կուսակցությանը բազում մեղադրանքներ վերագրելու, չէին կարող ապարդյուն անցնել: Նախկին ընտրություններում ձայների մեծամասնություն ստացած իսլամիստներն այս ընտրություններում երրորդն են: Չորրորդը Մեսութ Յըլմազի «Մայր հայրենիք» կուսակցությունն է (13,50 տոկոս), որին կանխատեսվում էին ավելի լուրջ հաջողություններ: Տասը տոկոսանոց արգելքը հաղթահարած վերջին կուսակցությունը նախկին վարչապետ եւ արտգործնախարար Թանսու Չիլլերի «Ճշմարիտ ուղի» կուսակցությունն է, որը հավաքել է ընտրողների ձայների 12,90 տոկոսը: Անհաջողություն կրեց Դենիզ Բայքալի «Ժողովրդահանրապետական» կուսակցությունը (8,50 տոկոս), որը նախորդ ընտրություններում կարողացել էր հաղթահարել սահմանված արգելքը եւ ստանալ 49 պատգամավորական մանդատ:

Ըստ շրջանների գրանցվել են հետեւյալ արդյունքները Ստամբուլում, Բուրսայում, Էսքիշեհիրում, Իզմիրում տոկոսային հարաբերությամբ առաջատար է «Ձախ ժողովրդավարական» կուսակցությունը, Անկարայում, Անթալիայում, Իչելում, Յոզգաթում, Էրզրումում, Սամսունում, Կայսերիում «Ազգայնական շարժում» կուսակցությունը, Բայբուրթում, Կոնիայում, Քոջաելիում «Առաքինությունը», Ադանայում, Ռիզեում «Մայր հայրենիքը», Դիարբեքիրում, Կարսում, Վանում «Ժողովրդի ժողովրդավարական» կուսակցությունը (վերջինս չի հաղթահարել սահմանված արգելքը):

Ինչպես հաղորդում է թուրքական «Սաբահ» օրաթերթը, ընտրությունների արդյունքների նախնական հրապարակումից անմիջապես հետո շատ ջերմ հարաբերություններ են հաստատվել «Ձախ ժողովրդավարական» եւ «Ազգայնական շարժում» կուսակցությունների միջեւ: Բյուլենթ Էջեւիթը լրագրողների այն հարցին, թե հնարավո՞ր է, որ կազմվի կոալիցիոն կառավարություն «Ձախ ժողովրդավարական», «Մայր հայրենիք» եւ «Ճշմարիտ ուղի» կուսակցությունների կողմից, պատասխանել է. «Ավելի շուտ հնարավոր է կոալիցիա «Ազգայնական շարժում» կուսակցության հետ»:

Ընտրությունների արդյունքների վրա իր ազդեցությունն ունեցավ նաեւ Թուրքիայի բանակը, որի ձայները համապատասխանաբար բաժանվել են «Ձախ ժողովրդավարական», «Ազգայնական շարժում» եւ «Մայր հայրենիք» կուսակցությունների միջեւ:

Ընտրությունները կարելի է հաջողված համարել «Ձախ ժողովրդավարական» եւ «Ազգայնական շարժում» կուսակցությունների համար, որոնք արդեն իսկ փորձում են գտնել փոխհամաձայնության եզրեր՝ ստեղծելով նախապայմաններ առաջիկայում երկրի ներքին եւ արտաքին քաղաքականության կառավարման լծակներին տիրանալու համար: Թե որքանով կհաջողվի եւ ինչ հետեւանքներ կունենա այս երկու կուսակցությունների կոալիցիան դեռեւս վաղ է կանխորոշել:

ԱՇՈՏ ՍԱՂՈՒՄՅԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐ

Ասում են, թե Ալժիրը ուզում է ժողովրդավարանալ

Նոր նախագահը՝ Բուտեֆլիկա

Ինչպես ակնկալվում էր, Ալժիրում, ապրիլի 15-ի նախագահական ընտրությունների արդյունքով, 7-րդ նախագահ ընտրվեց, այսպես կոչված, «իշխանությունների թեկնածու» Աբդուլ-Ազիզ Բուտեֆլիկան, որը զբաղեցրել է արտգործնախարարի պաշտոնը նախկին նախագահ Հուարի Բումեդիենի օրոք (1965-1978 թթ.), իսկ վերջին 20 տարին անցկացրել է տարագրության մեջ Շվեյցարիայում:

Հայտնի է, որ վերջին տասնամյակում Ալժիրը ապրում է արյունալի իրադարձություններ, որոնք մոտենում են ընդհուպ քաղաքացիական պատերազմի: Խնդիրը սկսվեց, երբ Բումեդիենին հաջորդած նախագահ Շազլի բեն Ջադիդը (1979-1992 թթ.), ի տարբերություն նախորդի գաղափարախոսական քաղաքականության, փորձեց աստիճանաբար ազատականացնել երկրի տնտեսությունը եւ միակուսակցական համակարգի պայմաններում արտոնել քաղաքական որոշակի ազատություններ: Սակայն նավթի համաշխարհային գների անկումը եւ երկրի անհաջող կառավարումը տնտեսական իրավիճակի վատթարացման պատճառ եղան, աճեց գործազրկությունը, սոցիալական հուզումները մի շարք գործադուլների տեսքով հասան իրենց գագաթնակետին 1988 թ. հոկտեմբերին: Այդ հուզումները խստորեն ճնշելն իր հերթին նպաստեց «Փրկության իսլամական ճակատի» (ՓԻՃ) ժողովրդականության մեծացմանը, որի դեմն առնելու նպատակով նախագահ բեն Ջադիդը ձեռնարկեց մի քանի բարեփոխիչ քայլեր, այդ թվում սահմանադրությունից «սոցիալիզմ» բառի հանումը, իշխող ուժի «Ազգային ազատագրության ճակատի» (ԱԱՃ) անջատումը պետությունից եւ խոսքի ու ժողովների ազատության թույլատվությունը: Սակայն, ըստ էության, այդ փոփոխություններն ուշացած էին, քանզի կտրուկ բարձրացավ ՓԻՃ-ի վարկանիշը, ինչը հստակորեն արտացոլվեց դրա հաղթանակով 1991 թ. վերջերին կայացած համընդհանուր ընտրություններում: Այս իրավիճակում 1992 թ. հունվարին նախատեսված ընտրությունների 2-րդ փուլը (ուր սպասվում էր ՓԻՃ-ի վճռորոշ հաղթանակը) արգելելու համար բանակը, ի դեմս պաշտպանության նախարարի, ռազմական հեղաշրջում կատարեց, հեռացնելով բեն Ջադիդին եւ արտակարգ դրություն մտցրեց երկրում: Մյուս կողմից, արգելվեց «Փրկության իսլամական ճակատի» քաղաքական գործունեությունը, իսկ Ալժիրի նոր նախագահ դարձավ աքսորավայրից Մարոկկոյից, հրավիրված Մուհամադ Բուդիաֆը:

Ահա, այդ ժամանակներից ի վեր երկիրը թեւակոխել է արյունահեղության, ահաբեկչության եւ եղբայրասպանության փուլ, զոհվել են տասնյակ հազարավոր քաղաքացիներ եւ իշխանավորներ: Այդ տագնապալի իրավիճակին վերջ դնելու համար նախագահ Ալ Յամին Զերուալը որոշեց ապրիլի 15-ին անցկացնել նախագահական ընտրություններ: Բայց, իրադարձությունները կրկին դրամատիկ բնույթ ստացան:

Այսպես, ընտրությունների օրվանից 24 ժամ առաջ, երբ Բուտեֆլիկայի հակառակորդ մյուս 6 թեկնածուները պահանջեցին հանդիպել նախագահ Զերուալին, բողոքելու որոշ ընտրատարածքներում կատարվող կեղծարարության եւ խախտումների առնչությամբ, վերջինս չընդունեց նրանց, ինչին հետեւեց 6 թեկնածուների ընտրական բոյկոտը:

Այսպիսով, ըստ պաշտոնական տվյալների, տեղի ունեցած ընտրությունների արդյունքում, միակ թեկնածու Աբդուլ-Ազիզ Բուտեֆլիկան դարձավ Ալժիրի նոր նախագահ, ստանալով քվեարկողների ձայների 73,19 տոկոսը: Եվ չնայած բոյկոտող թեկնածուները մերժեցին դա կոչ անելով նոր եւ ժողովրդավարական ընտրությունների անցկացում, այնուհանդերձ արաբական գրեթե բոլոր մայրաքաղաքները ընդունեցին այդ արդյունքը: Նրանց միացավ նաեւ Արաբական լիգան: Հոգ չէ, թե Վաշինգտոնն ու Փարիզը քննադատել են ընտրությունների ընթացքը, որոնց ի պատասխան Ալժիրի արտգործնախարարությունը հայտարարեց, որ «դրսի դասեր չի ընդունում», ավելացնելով, որ դա անընդունելի միջամտություն է Ալժիրի ներքին գործերին: Ինչեւէ, նորընտիր նախագահի առջեւ ծառացած են բազում դժվարագույն հիմնախնդիրներ եւ, առաջին հերթին, ազգային հաշտությունը եւ համաձայնությունը, որոնց խոստացել է հետամուտ լինել Բուտեֆլիկան:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄՈՎՍԵՍՅԱՆ

ԲԵՌԼԻՆ

«Ռայխստագը վերաբացվեց, մենք տուն վերադարձանք»

Սեւ, կարմիր, ոսկեգույն փողփողացող դրոշ: Շենքի ճակատին տեսանելի մակագրություն կա՝ «Նվիրվում է գերմանացի ժողովրդին»: Գերմանիայի հին ու նոր ղեկավարության, քաղաքական գործիչների առատ բազմություն: Ռայխստագի արծվակերպ բանալին Բունդեսթագի խոսնակ Վոլֆգանգ Թիրզեի ձեռքում է, ծափեր, ապա ուղերձներ, այնուհետեւ ամֆիթատրոն դահլիճում առաջին նիստն է գումարվում...

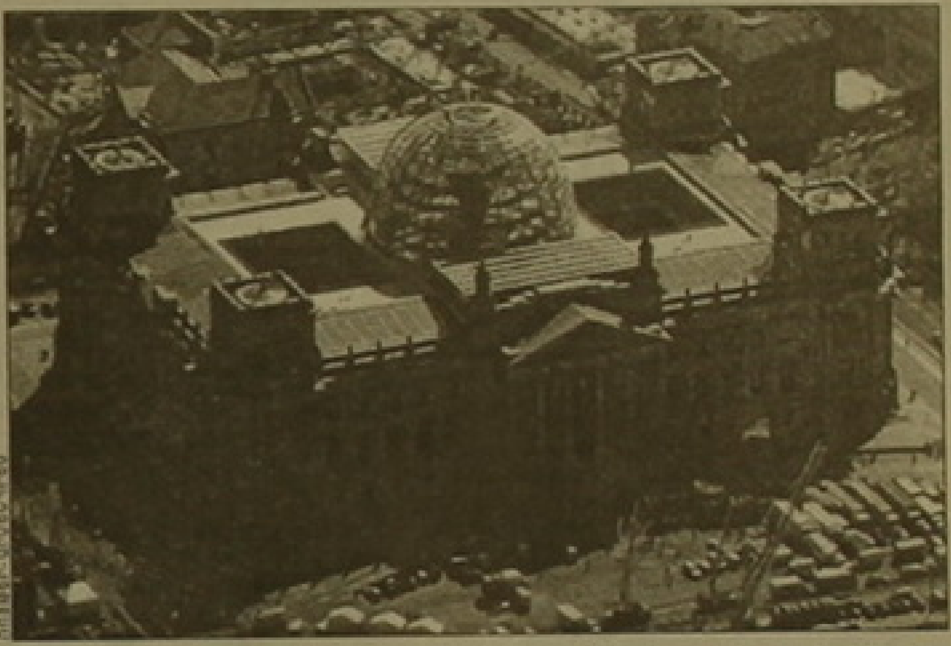

Ապրիլի 19-ին Գերմանիայի Բունդեսթագը տուն վերադարձավ, կանգներ Շրջողների բնորոշմամբ՝ «Բեռլինի Հանրապետություն»: «Այսօր մեզ համար նոր ժամանակաշրջան է սկսվում», ասաց նա: Քաղաքական գործիչներից շատերի կարծիքով, իրենք եվրոպայի սիրտն են դառնում: Տարբեր աշխարհների ճարտարապետական մտահղացումներ հյուրընկալող շինարարական մի մեծ հրապարակ է այսօր Բեռլինը: Գերմանիայի պատմական մայրաքաղաքում առաջին հերթին հուշն, հզոր, վիթխարի բառերն ես հիշում: Միգուցե ա՞յդ է պատճառը, որ բրիտանացի ճարտարապետ Նորման Ֆոսթրը ջանաց, իր բառերով, նոր Ռայխստագով «հասարակությանն ավելի մերձեցնել քաղաքական գործիչներին»: Թերեւս պաշտոնական բացմանը նախորդող օրը, երբ շենքը հյուրընկալել էր լրագրողներին, նրանցից մեկը կարծես թե դժգոհեց, թե Ռայխստագն իրեն տաճար է հիշեցնում, ուր դժվար է քաղաքական աշխատանք ծավալել: Մեկ ուրիշի գնահատմամբ էլ, սակայն, ահռելի չափերն ի զորու են տեղավորել տարբեր դիրքորոշումներ ու կարծիքներ, իսկ բնական լույսն ամբարող գմբեթը դեմոկրատիայի համար պատահով տանիք կլինի: Ռայխստագի պաշտոնական բացումն առաջին քայլն է կառավարության՝ սեպտեմբերին Բեռլին փոխադրվելու գործընթացի: Տոնականը տոնական, բայց պարզ քաղաքացիներից շատերի համար երեկվա օրն իրենց հոգսերը չի նվազեցնում: Բեռլինի պատը քանդելուց 10 տարի է անցել, 10 տարի է, որ արեւմտյան եւ արեւելյան հատվածները վերամիավորվել են (թեեւ դեռ երկար ժամանակ կպահանջվի մինչեւ արեւմուտքցին «ճանաչի» արեւելցու գերմանացի լինելը): 10 տարի է, որ արեւմտյան հատվածն իբրեւ նվիրական հուշ նույնիսկ տներում պահում է այդ պատի փշուր-փշուր հատվածները, բայց դա՝ պահարանի դարակներում, իսկ այժմ առջեւ վերամիավորման առաջին հայտանիշն անգործների բանակի օր-օր ավելացումն է:

«Շնորհավորում եմ», ասացի ծանոթիս, որ Բեռլինից նոր էր վերադարձել: «Բեռլինն ինձ համար քաղաք է, ուր ամեն 8-րդն օտարերկրացի է, ամեն 20-րդն՝ անաշխատ»: Շա՞տ են այս ակնոցը կրողները, թե՞ ոչ, այսօր դեռ չգիտեմ:

ԱՆԱՀԻՏ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ
Գերմանիա

Քահանան զգուշացնում է Քլինթոնին

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 20 ԱՊՐԻԼ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Բիլ Քլինթոնի անձնական քահանան նրան զգուշացրել է Բալկաններում հակամարտության շարունակումից: «Երբ մենք չարիք ենք տեսնում, ապա գայթակղվում ենք այն մարդուն ոչնչացնելու ցանկությամբ, ումից այն բխում է: Սակայն դուք չեք կարող վարվել այդ կերպ, քանի որ չարին անհնար է արմատախիլ անել՝ սպանելով չար մարդկանց», իր հոգեւոր զավակին ասել է Ֆիլիպ Վոգամանը՝ մեթոդիստական եկեղեցուց: Ընդսմին նա, սակայն, չի հիշատակել ո՛չ Հարավսլավիան, ո՛չ էլ Սլոբոդան Միլոշեւիչին: Զուգահեռ տանելով Նոյյան տապանի աստվածաշնչյան պատմության հետ՝ քահանան նկատել է, որ «անհնար է արմատախիլ անել մեղքը՝ սպանելով բոլոր մեղավորներին: Չէ՞ որ մենք բոլորս էլ մեղավոր ենք»:

ՊԱՂԵՍՏԻՆ

Արաֆաթն ուզում է հետաձգել անկախության հռչակումը

Պաղեստինյան ինքնավար տարածքների նախագահ Յասեր Արաֆաթը վերջին շաբաթներին դիվանագիտական աշխույժ գործունեություն է ծավալել, որպեսզի աշխարհում հնարավորին չափ լայն աջակցություն ապահովի պաղեստինյան անկախ պետության հռչակման նախօրեին: Օսլոյի համաձայնագրերով նախատեսված ինքնավարության հնգամյա ժամկետն ավարտվում է 1999 թ. մայիսի 4-ին: Բայց ամեն ինչ վկայում է, որ պաղեստինյան անկախ պետության հռչակումը կարող է սպառնալի չափերով սրել Իսրայելի եւ պաղեստինյան իշխանությունների փոխհարաբերությունները՝ նպաստելով մայիսի 17-ին ընտրություններում Իսրայելի վարչապետ Բենիամին Նաթանյահուի վերընտրությանը: Վերջինս արդեն բազմիցս հայտարարել է, որ Երուսաղեմ մայրաքաղաքով պաղեստինյան պետության հռչակման դեպքում Իսրայելը կբռնակցի առայժմ իրեն ենթակա պաղեստինյան տարածքները:

Ինքնավար տարածքներում աշխատող ՄԱԿ-ի դիվանագետներից մեկը «Պոստ» հանդեսի թղթակցի հետ զրուցելիս ընդգծեց, որ Արաֆաթին քաջ հայտնի է, թե ինչպիսի լուրջ հետեւանքներ կունենա մայիսի 4-ին պաղեստինյան անկախ պետության հռչակումը: «Ուստի պատահական չէ, որ Արաֆաթը փորձում է եվրոպական պետությունների եւ ԱՄՆ-ի ղեկավարների հետ գաղտնի բանակցությունների մեջ մտնել՝ նպատակ ունենալով մի քանի ամսով հետաձգել անկախության հռչակումը եւ դրա դիմաց ապահովել ապագա պաղեստինյան պետության քաղաքական ճանաչումը», հայտարարեց դիվանագետը:

Եվրամիությունն այս ուղղությամբ արդեն կատարել է առաջին քայլը, այն համոզմունքը հայտնելով, թե «գործող համաձայնագրերի հիման վրա եւ բանակցությունների միջոցով կենսունակ, խաղաղասեր ու ժողովրդավարական պաղեստինյան պետության ստեղծումը Իսրայելի անվտանգության լավագույն երաշխիքը կլիներ»: Սակայն իսրայելա-պաղեստինյան հաշտության համաձայնագրերի երաշխավոր ԱՄՆ-ը դեռ հապաղում է արտահայտել իր դիրքորոշումը:

Պ. Բ.

digitised by A.R.A.R.@

Մշակույթ

Բախը կատարվեց նորովի, կամ նորը լավ մոռացված հինն է

Երեւանի «Կոմիտաս» կամերային երաժշտության տանը ապրիլի 10-15-ը ընթացավ 301-2001 հոգեւոր երաժշտության առաջին փառատոնը, որը հատկապես նշանակալի էր Բախի «Չարչարանքներ ըստ Հովհաննու» պասիոնի Հայաստանում առաջին ամբողջական կատարմամբ: Այն նախաձեռնել էր փառատոնի կազմակերպիչ, օպերային թատրոնի դիրիժոր Զավեն Վարդանյանը: Հոգեւոր երաժշտության այս փառատոնը նախատեսվում է անցկացնել շարունակաբար եւ դիտվում է իբրեւ նախապատրաստական փուլ Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի տոնակատարությունների ընթացքում նման ծրագրի համար: Ձեր ուշադրությանն ենք ներկայացնում մեր թղթակցի հարցազրույցը պրն Վարդանյանի հետ:

– Փառատոնը կրում էր «Հոգեւոր երաժշտության առաջին փառատոն» անունը: Ինչո՞ւ առաջինն է:

– Հոգեւոր երաժշտության փառատոն մի քանի տարի առաջ կազմակերպել է Լոռիս Ճգնավորյանը: Կոչելով առաջին փառատոն նկատի ունեինք, որ փառատոնը դառնա ավանդական եւ կոչվի «Սուրբ Զատիկ»: Այդ առումով սա առաջինն է: Հաջորդ տարի կլինի երկրորդը եւ այդպես շարունակ: Այս անգամ «Ս. Զատիկ» չենք գրել՝ վերջին րոպեին հանեցինք վերնագրից, որովհետեւ Զատիկը այս տարի ապրիլի 4-ին էր: Ցուրտ դահլիճում փորձեր չէինք կարող անել, այդ պատճառով մեկ շաբաթ հետաձգվեց: Բայց ամեն տարի պետք է համընկնի Զատիկին: Կարծում եմ շատերը կհամաձայնեն, որ հոգեւոր երաժշտության փառատոն ունենալը եւ ամեն Ավագ շաբաթ անցկացնելը անհրաժեշտ եւ գեղեցիկ իրողություն է, եւ փորձելու ենք ավելի լայն ընդգրկման հոգեւոր երաժշտություն կատարել:

– 2001 թվականի համար հատուկ ծրագրված նախագիծ ունե՞ք:

– Այս փառատոնը դիտվում է նաեւ իբրեւ նախապատրաստական, քանզի 2001-ին պետական նշանակության փառատոն է լինելու 1700-ամյակի հետ կապված: Սա նախնական փորձ է, որպեսզի տեսնենք մեր հնարավորությունները՝ ինչ կարող ենք անել եւ ինչպես: Նկատի ունենալով մեր կազմակերպած փառատոնի թերությունները եւ առավելությունները՝ 2001-ին կկարողանանք ավելի ամբողջականն անել:

Մենք եւ մեր ընկերները, որոնք հոկտեմբերին նույնպես հոգեւոր երաժշտության փառատոն են կազմակերպելու, բոլորս մի նպատակ ունենք՝ աստիճանաբար ձեւավորել այն մոդուլը, որով պետք է անցկացնենք 2001 թվինը, որովհետեւ դա է նշանակետը: Իսկ մեր այս 301-2001-ը պետք է, կարծում եմ, շարունակվի նաեւ 2001-ից հետո ամեն տարի:

– Փառատոնը հատկապես նշանավորվում էր Բախի «Չարչարանքներ ըստ Հովհաննու» պասիոնի ամբողջական առաջին կատարմամբ: Ինչո՞վ մեզանում եւ ողջ նախկին Խորհրդային Միության տարածքում առաջինն էր:

– Մեզանում՝ այո: Բայց «Չարչարանքները» ամբողջապես կատարվել է Բալթյան երկրներում, Մոսկվայում: Հայաստանում «Չարչարանքներ ըստ Հովհաննու» առաջին փորձը 75 թվականին արել է մեր քաղաքի լուսավոր մարդկանցից մեկը Գրիգոր Ղանիեյանը: Ղափանում այդ թվականին երգեհոն տեղադրեց Եվրոպայի լավագույն երգեհոնային վարպետներից մեկը Հանսլիկը: Այդ կապակցությամբ Գրիգոր Ղանիեյանը (այժմ նա ստորագրում է Ղանիել Երամիշտ) հատվածներ կատարեց: Ավելին, նա ուներ նաեւ ավետարանիչ, որը մի քանի ռեչիտատիվ կատարեց «Չարչարանքներ ըստ Հովհաննու»-ից: Այնուհետեւ տարբեր խմբեր տարբեր ժամանակներ մեկ-երկու խմբերգեր երգել են: Օրինակ ես մի քանի խորալներ եմ արել սիրողական խմբերի հետ: Այս տարվա մարտի վերջին Հարություն Թոփիկյանը կատարեց 18 թե 19 հատված... Առաջին անվանվում է այն կատարումը, որն ամբողջությամբ է հնչում: Եվ, առավել կարեւորը, եթե պասիոնի կատարման ժամանակ չկա ավետարանիչ, նշանակում է չկա այդ ժանրը, դա ուղղակի համարների կատարում է: Պասիոնը մի ժանր է, որը հիմնված է երկխոսության վրա: Եթե կողմերից մեկը պակաս է, ուրեմն չկա պասիոն: Այսինքն ամբողջ դրամատուրգիական զարգացումը գնում է մի կողմից երգչախմբի, մյուս կողմից Պիղատոսի եւ Հիսուսի միջեւ: Իսկ ավետարանիչը ոչ թե վերացականորեն պատմում է եղած, անցած-գնացած անցքերից, այլ կարծես ինքը ներկա է եղել կատարվածին: Դրա համար նա մերթ հուզվում է այդ անարդարություններից, մերթ լաց լինում, երբ Հիսուսի գլխին դնում են փշե պսակը եւ հագցնում ծիրանի եւ այլն: Ես ցանկացել եմ, որ ավետարանիչը դրամատիկ կերպով պատմի այդ ամենը:

– Ո՞րն է այն նորույթը, որով տարբերվում է բախյան Ձեր կատարումը:

– Նոր է կատարման եղանակը: Եվրոպայում վերջին երեսուն տարիների ընթացքում ձեւավորվել են բարոկ շրջանի եւ հին երաժշտության կատարման նոր մոտեցումներ, նոր ավանդույթներ: Այդ ավանդույթների հիմնադիրն է Նիկոլաուս Արնոնկուրը, որը մեր ժամանակի ավստրիացի մեծագույն երաժիշտներից եւ դիրիժորներից է: Եվ մենք փորձեցինք այս նոր տենդենցները, այս ուղղությունը բերել այստեղ եւ ապրիլի 10-ին Բախ կատարեցինք կատարման նոր ձեւով: Որքանով է մեզ հաջողվել, որքանով ոչ, այլ հարց է, բայց մենք փորձում ենք այն ներդնել մեր կատարողական արվեստում, քանզի համոզված ենք դրա ճշմարտության մեջ: Երբ համեմատություն ենք անում եւ փորձում պարզել, թե ինչու նորացման անհրաժեշտություն կա, պարզվում է, որ կատարման այս ձեւը պահպանում է ստեղծագործության թափանցիկությունը, պարզությունը ու բնականությունը: Ձայները հնչում են շատ բնական, անկեղծ: Նրանք ծանրաբեռնված, պճնված չեն: Նրանք իրենց բնական վիճակում են եւ շարժվում են առանց չարչարանքի: Սա է: Ռոմանտիկ դարաշրջանի կանոնների համաձայն Բախ կատարելու մեջ անբնական մի բան կար: Տեմպերը շատ էին դանդաղ, կատարումը հագեցած էր կրեշենդոներով եւ դեկրեշենդոներով եւ այլն: Բախի ավագ որդու նամակներից մեկում կարդում ենք, որ Բախը տեմպերը վերցնում էր աշխույժ եւ անկաշկանդ: Մենք գիտենք, որ այդ դարաշրջանը սյուիտային է, իսկ սյուիտները պարերի շարք են: Չէր կարող մի ժանրը մյուսից հսկայական տարբերություն ունենալ: Բացի դրանից, մենք ինքնագրերում կարդում ենք, որ պասիոններ կատարելիս Բախն ուներ միայն երեք առաջին ջութակներ, երկու երկրորդ ջութակներ, երկու ալտ, երկու թավջութակ եւ այլն, իսկ պասիոնները Բախի ամենամոնումենտալ գործերն են, այդպիսի քանակը չէր կարող գերհագեցված ձայնատարություն ունենալ: Դա ռոմանտիկ դարերը մտցրեց, երբ երկու հարյուր հոգիանոց երգչախմբով եւ հարյուր հոգիանոց նվագախմբով սկսեցին Բախ կատարել: Բախին այլափոխեցին: Ռոմանտիկ դարաշրջանը մտցրեց այդ փոփոխությունները, որպեսզի Բախի երաժշտությունը հասկանալի դառնա իր ժամանակակիցներին, քանզի նա այդպես էլ թվում էր շատ չոր եւ մաթեմատիկական: Այնինչ գաղափարի ողջ արտահայտումը ծանր տեմպերի մեջ չէ, այլ արտահայտիչ ձեւով կատարման մեջ է: Իսկ այժմ, վերջին երեսուն տարում, հսկայական փոփոխություններ կան, ուղղակի հեղափոխություն է կատարվել: Այնպիսի մեծանուն երաժիշտներ, ինչպիսիք են Գարդիները, Արնոնկուրը, Պետեր Շրայերը, Փինկոկը եւ այլք նոր ավանդույթներով կատարման ձեւերն են օգտագործում:

Մեր այս ապրիլի 10-ի կատարումը, կարծում եմ, ընդդիմախոսներ կունենա: Բայց... Կարծում եմ շատերին խանգարում է կոնսերվատիվ ականջ ունենալը: Ես վստահ եւ անկեղծ եմ իմ արածի մեջ:

– Փառատոնի ընթացքում եւ հատկապես «Չարչարանքների» կատարման ժամանակ դահլիճը չափազանց լիքն էր հանդիսականներով: Ինչո՞վ եք պայմանավորում հոգեւոր երաժշտության նման ժողովրդականություն վայելելու հանգամանքը:

– Դահլիճի մարդաշատությունը երեւի բացատրվում է մի քանի հանգամանքներով. Բախի «Չարչարանքներն ըստ Հովհաննու» ամբողջական կատարումն էր, առհասարակ դա Բախն էր: Ինչո՞ւ չէ, մարդիկ լսել էին նաեւ, որ ինչ-որ նոր ձեւով է կատարվելու: Մեր ժողովուրդը Բախ շատ է սիրում:

Կատարողական այս նոր միտումները ներմուծելու համար շատ լավ մասնագետներ ունենք հանձինս թավջութակահար Արամ Թալալյանի, ֆլեյտահար Արմեն Ղուկասյանի, որոնք տաղանդավոր երաժիշտներ են եւ լավ գիտեն այս բոլորը, Սոնա Հովհաննիսյանի, որ «Հովեր» երգչախմբի ղեկավարն է եւ նույնպես ժամանակակից մտածողության տեր է: Փառատոնը կազմակերպել էինք կոնսերվատորիայի բազայի վրա, բոլորը երիտասարդներ էին, եւ մենք համոզված ենք, որ երիտասարդության մեջ ներդնենք բարոկ շրջանի կատարման այս նոր ձեւերը:

ՄԱՐԻՆԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԱՐՏԵՐԿԻՐ

Արվեստն ու եկեղեցին՝ քանդակագործի աչքերով

Հովհաննես եւ Գաբրիել Այվազովսկիների հուշակոթողը Սիմֆերոպոլում

Շուրջ երկու տարի ճանաչված քանդակագործ Լեւոն Թոքմաջյանն ու որդին՝ Վահե Թոքմաջյանը, ղրիմահայ համայնքի հրավերով գտնվում էին Սիմֆերոպոլում, ուր կերտում էին Այվազովսկի եղբայրների հուշարձանը: Շնորհանդեսից հետո, որ տեղի ունեցավ ապրիլի 10-ին, Լեւոն Թոքմաջյանը վերադարձավ Երեւան: Պատմում է քանդակագործը:

– Դեռեւս 1997-ին ղրիմահայությունը դիմել է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին՝ 1998 թվականը Այվազովսկի եղբայրների տարի հայտարարելու առաջարկով: Իր հերթին տեղի Գերագույն խորհրդի նախագահի տեղակալ Անուշավան Դանիելյանը մտահղացել էր քաղաքում տեղադրել այդպիսի մի կոթող: ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն համաձայնություն էր տվել: Ղրիմի կառավարությունը մեզ հրավիրեց Սիմֆերոպոլ, ուր ձեռնամուխ եղանք կոթողի կերտմանը: Աշխատանքն ընդմիջումներով էր ընթանում, որովհետեւ ֆինանսավորման բարդություններ կային, սակայն հայ համայնքի ղեկավար Ծռունգե Մարդոյանի աջակցությամբ ի վերջո ավարտեցինք: Շնորհանդեսը անակնկալ ու մեծ իրադարձություն էր ոչ միայն Ղրիմի եւ ողջ Ուկրաինայի, այլեւ տարբեր երկրներից ժամանած հյուրերի համար: Հուշարձանի հանդիսավոր բացումը կազմակերպվեց պետական մակարդակով. ներկա էին Գերագույն խորհրդի նախագահ Գրաչը, նախարարների խորհրդի նախագահ Կունիցինը, քաղաքապետ Երմակը, ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ներկայացուցիչը, որն իր ելույթում մասնավորապես նշեց, թե հիմա, երբ աշխարհում պատերազմ է, ամբողջություն եւ ավեր, որքա՜ն խորհրդանշական է մի հեռու մայրաքաղաքում կանգնեցված այս արձանը՝ ասես արվեստի խաղաղասեր ուժը գովերգող: Ինձ մեծապես հուզեց նույն ներկայացուցչի գնահատանքի խոսքը, թե ի դեմս այս հուշարձանի՝ քանդակագործությունը վերջին տասը տարում չէր տեսել նման նվաճում: ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գնահատանքի մեծ ապացույցն էր նաեւ ինձ՝ երեք ամիս առաջ շնորհված Եվրասիական միջազգային գեղարվեստական ակադեմիայի ակադեմիկոսի կոչումը եւ այն դասիվը, որ դասվել եմ աշխարհի տասը լավագույն քանդակագործների շարքը:

Թե՛ մինչ Հովհաննես Այվազովսկին, թե՛ նրանից հետո շատերն են պատկերել ծովը, բայց նրանք սոսկ ջուր են նկարել, իսկ Այվազովսկու մեծությունը ծովը վերածեց տարերքի ու գաղափարի, ուր արտացոլված էին մարդու եւ բնության պայքարը, ռոմանտիկան, մարդու ներաշխարհն ու հաղթանակը: Գաբրիել Այվազովսկու առնչությամբ կարող եմ ասել, որ նա ավելի շատ ճանաչված է կրոնական աշխարհում: Թեոդոսիայից մեկնելով, նա հանգրվանել է Վենետիկի Մխիթարյան միաբանությունում եւ երկար տարիներ ծառայություններ մատուցել հայ եկեղեցուն: Պատմական ակնարկս շարունակելով, ասեմ, որ երկու եղբայրները, Թեոդոսիայում ապրած ժամանակ, մեծ բարեգործություններ են կատարել տեղի բնակչության համար՝ նավահանգիստ ու դպրոցներ են կառուցել, հիմնել են քաղաքի ջրամատակարարման համակարգը, որ գործում է մինչ օրս: Սա պարզապես քանդակը չէ եղբայրների, երկու կերպարների, այլ՝ խորհրդանիշը եկեղեցու եւ արվեստի, հավատի ու մտավորականության անխախտ կապի, որ դարեր ի վեր կազմել է հայի աշխարհընկալման հիմքը: Այս մասին արարողության ժամանակ ասաց Ուկրաինայի մշակույթի նախարարը:

Իրենց ազգային մեծության համար հուշարձան ստեղծելու խնդրանքով ինձ դիմեց նաեւ Ղրիմի հունական համայնքը: Ինչպես հայտնի է, Ղրիմը բազմազգ է, եւ այդպիսի մի կոթող ունենալը յուրաքանչյուր համայնքի համար ազգային ինքնահաստատում է: Նախապես համաձայնել եմ, բայց առաջիկայում զբաղված եմ լինելու Արգիշտի թագավորի արձանով, որպեսզի հասցնենք ցուցադրել Էրեբունի-Երեւանի ամենամյա տոնակատարությանը:

ԱՆՈՒՇ ԲԱԲԱՅԱՆ

Երուսաղեմի հայկական ուսումնասիրությունների կենտրոնի 30-ամյակը

Երուսաղեմի եբրայական համալսարանում հայկական ուսումնասիրությունների կենտրոնի հիմնադրման 30-ամյակին նվիրված հոբելյանական միջոցառումների շարքը բացվելու է մայիսի 4-ին Վաշինգտոնում հայկական դեսպանատանը տեղի ունենալիք հյուրասիրությամբ, որը պատվելու է հայկական ուսումնասիրությունների ծրագիրը խրախուսողներին եւ պաշտպանողներին, որոնց թվում՝ Սթիվ Մուգար ընտանիքին, Լեոն Լիվային (Ամերիքն Սեֆարդի Սելեբրեշնի նախագահ), Վարդանանց ամուսիններին, Գառնիկ Նանագուլյանին եւ պրոֆ. Մայքլ Սթոունին (Երուսաղեմի հայկական ուսումնասիրությունների ծրագրի տնօրեն):

Միջոցառումը նպատակ ունի նաեւ արձանագրելու ծրագրի նվաճումները ինչպես հայ համայնքի ներսում, այնպես էլ օտարների շրջանում: Այնուհետեւ նախատեսվում է Երուսաղեմում անցկացնել միջազգային մի սիմպոզիում մայիսի 24-26-ը՝ «Հայերը՝ Երուսաղեմում» թեմայով: Գիտնականներ եւ ուսանողներ աշխարհի ամենատարբեր անկյուններից հրավիրված են մասնակցելու այս գիտաժողովին, որի զեկուցումները հետագայում հրատարակվելու են: Համալսարանի եւ ազգային գրադարանների համատեղ ջանքերով տեղի է ունենալու հատուկ նիստ՝ նվիրված «Երուսաղեմի հայկական գրադարաններին»: Սիմպոզիումի օրերին հանդիպումներ են կայանալու հայկական համայնքի ներկայացուցիչների հետ, նաեւ այցելություն՝ սբ. Հակոբ Մայր տաճար:

Մայիսի 25-ի ճաշկերույթ-հյուրասիրությանը հրավիրված են մասնակցելու եւ ելույթ ունենալու Թորգոմ արք. Մանուկյանը, պրոֆ. Մենահեմ Մագիդորը (եբրայական համալսարանի նախագահ) եւ ակադեմիկոս Գեւորգ Բրուտյանը:

Ավելի ուշ՝ հունիսի 6-ին, «Երուսաղեմի հայկական համայնքը» վերնագրով կարճ մի սիմպոզիում էլ կանցկացվի Իսրայելի լայն հասարակայնության համար: Զեկուցումները կլինեն եբրայերեն լեզվով:

Միջոցառումների շարքը կեզրափակի նոյեմբերի 9-ին կայանալիք երրորդ սիմպոզիումը՝ «Հայկական ուխտագնացությունը սուրբ երկիր» թեմայով, որին որպես պատվո հյուր հրավիրված է Հայկական ուսումնասիրությունների ծրագրի նախկին սան, Կոնստանդնուպոլսի Մեսրոպ պատրիարքը:

Հ. Օ.

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ Մարզական

ԾԱՆՐԱՄԱՐՏ

Աշոտ Դանիելյանը՝ Եվրոպայի բացարձակ չեմպիոն

Իտալիայի Լա Կորունյա քաղաքում անցկացվեցին Եվրոպայի տղամարդկանց 78-րդ եւ կանանց 12-րդ առաջնությունները: Մրցումներին մասնակցեցին աշխարհամասի 35 երկրների 260 մարզիկմարզուհիներ: Թե տղամարդկանց, թե կանանց առաջնություններն այժմ ընկան բարձր արդյունքներով, սահմանվեցին աշխարհի ու Եվրոպայի բազմաթիվ ռեկորդներ:

Լա Կորունյայի մրցահարթակ դուրս եկան նաեւ Հայաստանի վեց ծանրորդներ: Նրանք շահեցին չորս ոսկե (1 մեծ եւ 3 փոքր) եւ մեկ արծաթե մեդալներ:

69 կգ քաշային կարգում երկամարտում Սուրեն Եղիազարյանը գրավեց 7-րդ տեղը (նա ցույց տվեց 320 կգ արդյունք), իսկ Հովհաննես Ամրեյանը 11-րդն էր (307,5 կգ):

77 կգ քաշայինների մրցապայքարի սկզբում իրեն հիանալի դրսեւորեց Եվրոպայի նախկին չեմպիոն Խաչատուր Քյափանակցյանը: Գյումրեցի մարզիկը պոկում վարժությունում «սանձեց» 168,5 կիլոգրամանոց ծանրաձողը, ինչը մեկ կիլոգրամով գերազանցում է նախկին ռեկորդը: Քյափանակցյանը այդ մրցածեւում գրավեց առաջին տեղը եւ արժանացավ փոքր ոսկե մեդալի: Հրում վարժությունում նա բարձրացրեց 192,5 կգ: Երկամարտում նրա գումարը 360 կգ էր: Նույնպիսի արդյունք ցույց տվեցին նաեւ բուլղարացիներ Պեշո Տանեւը, Գեորգի Մարկովը եւ լեհ Անջեյ Կոզլովսկին: Այստեղ Քյափանակցյանի բախտը չբերեց. նա մի փոքր ծանր էր մյուսներից եւ գրավեց չորրորդ տեղը: Իսկ նրա մրցակիցները պատվո պատվանդանին տեղեր գրավեցին վերը նշված հերթականությամբ: Այս նույն քաշային կարգում անհաջողության մատնվեց Արսեն

Աշոտ Դանիելյան

Մելիքյանը: Պոկում վարժությունում նա ցույց տվեց 157,5 կգ արդյունք, իսկ հրում վարժության ժամանակ չկարողացավ բարձրացնել նախնական քաշը եւ «0» ստացավ:

Մրցումները հաջող սկսեց 94 կգ քաշային կարգում հանդես եկող Հակոբ Փիլոյանը: Առաջին վարժությունում նա բարձրացրեց 180 կիլոգրամանոց ծանրաձողը: Նույնպիսի արդյունք ցույց տվեց նաեւ 18-ամյա լեհ մարզիկ Սիմոն Կոլեցկին: Հենց վերջինս էլ հաղթող ճանաչվեց, քանի որ նրա անձնական քաշը պակաս էր: Փիլոյանը պարգեւատրվեց փոքր արծաթե մեդալով: Ցավոք, մեր ծանրորդը հրում վարժությունում ետ մնաց մրցակիցներից: Նա բարձրացրեց 215 կգ ծանրություն եւ երկամարտի 395 կգ արդյունքով գրավեց միայն 6-րդ տեղը: Շատերի համար անսպասելիորեն Եվրոպայի չեմպիոնի կոչումը նվաճեց պատանի Սիմոն Կոլեցկին, որը երկրորդ մրցածեւում ցույց տվեց 225 կգ, իսկ երկամարտում 405 կգ: Կոլեցկին իրենից 2,5 կգ-ով ետ թողեց օլիմպիական խաղերի եւ աշխարհի չեմպիոն Ակակիոս Կախիասվիլիսին (Հունաստան):

Գերծանր (105 կգ-ից բարձր) քաշային կարգում գերազանց հանդես եկավ հայաստանցի դյուցազն Աշոտ Դանիելյանը: Աշխարհի նախորդ առաջնության ոսկե եւ արծաթե մեդալակիրներ Անդրեյ Չեմերկինի եւ մեր Արա Վարդանյանի բացակայությունը չի նսեմացնում Դանիելյանի հաջողությունը, քանի որ նա Եվրոպայի բացարձակ չեմպիոնի կոչումը նվաճեց բավականին բարձր, գրոսմայստերական արդյունքով: Պոկում եւ հրում վարժություններում հայ հսկան ցույց տվեց համապատասխանաբար 202,5 կգ եւ 245 կգ, իսկ երկամարտում 447,5 կգ արդյունք: Դանիելյանը պարգեւատրվեց մեկ մեծ եւ երկու փոքր ոսկե մեդալներով: Այս առաջնությունում նրա հիմնական մրցակիցը՝ Բարսելոնի օլիմպիադայի չեմպիոն եւ Եվրոպայի անցյալ տարվա չեմպիոն գերմանացի Ռոնի Վյոլլերը երկամարտի 437,5 կգ-ով ճանաչվեց երկրորդը: Երրորդ մրցանակակիր դարձավ Վիկտոր Շչերբաթիխը (Լատվիա) 435 կգ:

Եվրոպական առաջնություններն անցան բուլղարացի ծանրորդների ու ծանրորդուհիների գերազանցության նշանաբանով: Նրանք իրենց հետ տուն տարան խաղարկվող մեդալների առյուծի բաժինը: Նշենք նաեւ մարզաձեւում հարուստ ավանդույթներ ունեցող Ռուսաստանի տղամարդկանց հավաքականի ծայրաստիճան անհաջող ելույթները: Նրա թիմի անդամները ոչ մի մեդալ չնվաճեցին:

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Անհաջող մրցելույթներ

Մինսկում ավարտվեց ազատ ոճի ըմբշամարտի Եվրոպայի 42-րդ առաջնությունը: Մրցումներում հանդես եկան 27 երկրների 150 ըմբիշներ: Միայն 10 երկրների հավաքականներ մասնակցեցին լրիվ կազմերով (8-ական մարզիկներով):

Եվրոպական ստուգատեսին մասնակցեցին նաեւ Հայաստանի հինգ ներկայացուցիչներ: Ցավոք, մեր ըմբիշները անհաջող հանդես եկան. նրանք արդեն երկրորդ շրջանից հետո դուրս մնացին մրցապայքարից: Այդպիսով, մեր հանրապետության մարզիկները անմասն մնացին խաղարկվող մեդալներից:

Առավել հաջող հանդես եկան Ուկրաինայի եւ Ռուսաստանի մարզիկները: Թիմային պայքարում առաջինը ուկրաինացի ըմբիշներն էին, իսկ ռուսները նրանցից ետ մնացին մեկ միավորով եւ գրավեցին երկրորդ տեղը: Հենց Ուկրաինայի եւ Ռուսաստանի ներկայացուցիչներն էլ բոլորից շատ մեդալներ նվաճեցին: Նրանք իրենց թիմերին բերեցին երեքական ոսկե մեդալ:

ՀՈԿԵՅ

Մեծն Գրեցկին հրաժեշտ տվեց

Իր վերջին խաղն անցկացրեցականավոր հոկեյիստ, մարզական լեգենդ Ուեյն Գրեցկին: Մեծն Գրեցկին, ինչպես նրան անվանում են, այժմ 38 տարեկան է: Նա 21 տարի շարունակ հանդես էր գալիս Հոկեյի ազգային լիգայի (NHL) թիմերում: Այդ ընթացքում նա 61 ռեկորդ է սահմանել: Անցկացրել է 1487 խաղ, 894 գոլ է խփել, իսկ խաղընկերները նրա փոխանցումներից հետո 1963 անգամ գրավել են մրցակիցների դարպասները:

«Լոս Անջելես Ռեյնջերս» թիմի կազմում «99» համարի տակ հանդես եկող հարձակվողը վերջին անգամ խաղադաշտ մտավ «Պիտսբուրգ Պինգվինզի» հետ հանդիպման ժամանակ: Հաշիվը բացեց մրցակցի ռուս լեգենդական Ալեքսեյ Կովալյովը, այնուհետեւ Բրայան Լիչը խփեց պատասխան գոլը: Լրացուցիչ ժամանակում չեխ Յարոմիր Յագրը գրավեց «Ռեյնջերսի» դարպասը եւ հաղթանակ պարգեւեց «Պինգվիններին»: Խաղից հետո հազարավոր մարզիկ արտասվում էին: Բայց ոչ թե սիրելի թիմի պարտության համար, այլ՝ որ այլեւս խաղադաշտում չեն տեսնի Ուեյն Գրեցկու հիրավի բարձրարվեստ խաղը: Մրցումները չքացրեց նաեւ մեծն Մարզիկը: Ականատեսները հիշեցին, որ Գրեցկին նույնքան հուզված էր 1988-ին, երբ հրաժեշտ էր տալիս իր առաջին թիմին՝ «Էդմոնտոն Օյլերսին»: Ի դեպ, «Էդմոնտոնի» կազմում Գրեցկին չորս անգամ նվաճել է պրոֆեսիոնալ հոկեյի ամենապատվավոր մրցանակը՝ Սթենլիի գավաթը:

Ռոււյել է, որ Ուեյն Գրեցկին տեղ կգրավի Տորոնտոյում գտնվող Հոկեյի փառքի թանգարանում: Նա կլինի սասներորդ հոկեյիստը, որը կարժանանա այդ պատվին: Սովորաբար թեկնածուները Փառքի թանգարանում տեղ են զբաղեցնում իրենց մարզական կարիերան ավարտելուց 3 տարի անց: Ենթադրվում է, որ Գրեցկու համար բացառություն կարվի, եւ նա կընդգրկվի մինչ այդ ժամկետի ավարտը: Հարցի վերաբերյալ քվեարկությունը կլինի ապրիլի 29-ին: Նշենք, որ Փառքի թանգարանում անմիջապես տեղեր զբաղեցնելու նախադեպ կա. այդ պատվին արժանացել են ականավոր հոկեյիստներ Ժան Բելիվոն եւ Մարիո Լեմյոն:

Միաժամանակ ավարտվեց Հոկեյի ազգային լիգայի կանոնավոր առաջնությունը: 29 թիմերից այժմ ասպարեզում մնացել են 16-ը, որոնք Սթենլիի գավաթի համար կմրցեն օլիմպիական մրցակարգով: Ահա թե 1/8 փուլում որ թիմերը կհանդիպեն իրար հետ՝ «Դալլաս»—«Էդմոնտոն», «Օտտավա»—«Բաֆֆալո», «Դետրոյթ»—«Անահայմ», «Նյու Ջերսի»—«Պիտսբուրգ», «Տորոնտո»—«Ֆիլադելֆիա», «Կոլորադո»—«Սան Խոսե», «Ֆինիքս»—«Սենթ Լուիս», «Կարոլինա»—«Բոստոն»: Առաջին խաղերը կանցկացվեն այսօր ու վաղը:

ՖՈՒՏԲՈԼ

Աշխարհի երիտասարդական առաջնությունը

Ավարտին է մոտեցել Նիգերիայում անցկացվող աշխարհի մինչեւ 20 տարեկան ֆուտբոլիստների առաջնությունը: Պայքարը սկսեցին 24 հավաքական թիմեր, որոնք նախ իրենց հարաբերությունները որոշեցին խմբային մրցաշարերում: Իսկ այժմ, երբ ավարտվել են նաեւ 1/8 եւ 1/4 եզրափակիչ փուլի հանդիպումները, մրցասպարեզում չորս թիմ է մնացել: Պայքարից դուրս են մնացել այնպիսի ուժեղ թիմեր, ինչպիսիք են աշխարհի վերջին երկու առաջնությունների հաղթող Արգենտինան (ճիշտ է նրա կազմում բացակայում են մի շարք ուժեղագույն ֆուտբոլիստներ) եւ Բրազիլիան: Առաջնության խոշոր հայտնություններն են Մալիի եւ Ճապոնիայի հավաքականները:

Քառորդ եզրափակիչ փուլում այսպիսի արդյունքներ գրանցվեցին. Ուրուգվայ-Բրազիլիա՝ 2-1, Ճապոնիա-Մեքսիկա՝ 2-0, Մալի-Նիգերիա՝ 3-1, Իսպանիա-Գանա՝ 8-7 (խաղի հիմնական ժամանակն ավարտվեց 1-1 հաշվով, եւ իսպանացիները հաղթեցին լրացուցիչ 11 մետրանոց հարվածներից հետո):

Այժմ կիսաեզրափակիչ խաղերում կհանդիպեն Ուրուգվայ-Ճապոնիա եւ Իսպանիա-Մալի զույգերը: Դրանց հաղթողները վճռական խաղում կվիճարկեն աշխարհի չեմպիոնի կոչումը:

ԽԱՉԲԱՌ

Նախորդ համարում տպագրված խաչբառի պատասխանները

Ուղղահայաց

1. Սկարլատի: 2. Կեգլի: 3. Ամրոց: 4. Մամոնացի: 7. Ասորեկ: 8. Բնավեր: 10. Խաթլամաջյան: 11. Բաշինջաղյան: 13. Մախիմովա: 14. Սեբաստյեն: 21. Բուլգակով: 22. Քիշմիշ: 23. Ծիածան: 24. Տիմոլեոն: 28. «Բուրդա»: 29. Եհովա:

Հորիզոնական

5. Սկորդեոն: 6. Մամուլյան: 9. Ալեքսանդրով: 12. Կասար: 15. Ծական: 16. Կարելերեն: 17. Գալուստ: 18. Տադանդ: 19. Կաղամբ: 20. Սսաման: 25. Եվրիպիդես: 26. Բլդան: 27. Բասմա: 30. Կուրտիզանուհի: 31. Պոսեյդոն: 32. Նովգորոդ:

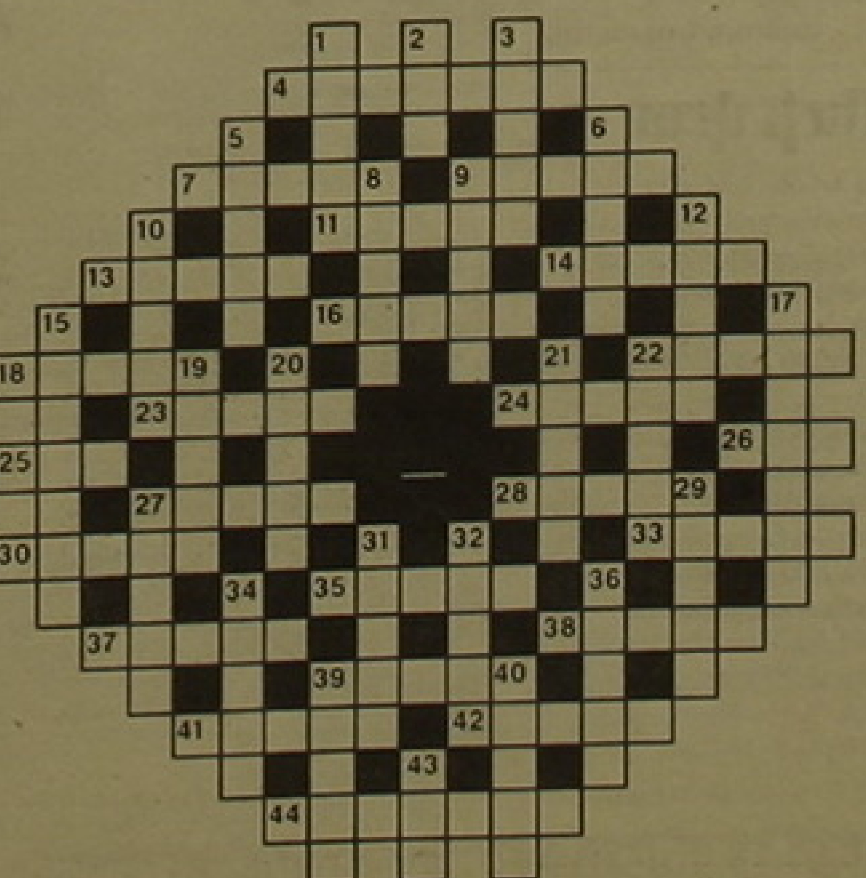

Ուղղահայաց

1. Կախարդուհի հունական դիցարանում: 2. Անգլիացի գրող, «Անգլուխ ձիավորը» արկածային դետեկտիվ վեպի հեղինակը: 3. Աշխարհի թիվ երկու շախմատիստը: 5. Ճահճագազ: 6. Եգիպտոսի պրեզիդենտ: 8. «Չյունե թագուհին» պիեսը հեղինակը: 9. Լեռնային համակարգ Ամերիկայում: 10. Ճահճային խոնավասեր բույս: 12. Ազգությամբ հույն ամերիկյան օպերային երգչուհի: 15. Ռուս բեւեռախույզ, նավաշինարար, օվկիանոսագետ: 17. Հայ սովետական գրականագետ, պատմաբան, մանկավարժ, ազգագրագետ: 19. Գյուղ Հայաստանում, Թալինից հյուսիսարեւելք: 20. Սահման չունեցող, անծայր: 21. Ամերիկահայ նկարիչ Ոսկանիկ Ադոյանի կեղծանունը: 22. Ամերիկացի ասղագետ: 27. Վուշի բարակ թելից գործված նուրբ կտոր: 29. Ըստ հունական դիցաբանության արգոնավորդ: 31. Կասվազգի գիշատիչ կենդանի: 32. Քաղաք Կիլիկիայում: 34. «Կարապի լիճը» բալետում հերոսուհի: 36. Ռուսաստանից առանձնացված երկրի ժողովուրդ: 39. Սառնաշաքար: 40. Ֆրանսիական կինոդերասանուհի, ասղ: 43. Հոլիվուդյան ասղ:

Հորիզոնական

4. Մաժոր եւ մինոր լադերի երանգը բնորոշող կարեւոր աստիճան: 7. Ամերիկացի թենիսիստուհի: 9. Բուսածածկույթի հիմնական տեսակ: 11. Դրամ կամ արժեթուղթ, որը դրամարկղներին տրվում է ի պահ: 13. Ռյազանովի ֆիլմերից: 14. Ամերիկահայ քանդակագործ: 16. Մանկական առողջարան հանգստավայր Ղրիմում: 18. Դերասանուհու տեսքով ամերիկյան տիկնիկ: 22. Սփյուռքահայ գրականության հիմնադիրներից: 23. Գեղամ Սարյանի պոեմներից: 24. Թեփուկավորների կարգի սողուն: 25. Արվեստի տեսակ: 26. Ֆրանսիացի էստրադային երգչուհի, ասղ: 27. Օրգանիզմի բնածին, քաղ ռեակցիաների ամբողջությունը ի պատասխան ներքին եւ արտաքին գրգռիչների: 28. Օպերային թատրոն Միլանում «Լա ...»: 30. Երկանիվ փոխադրամիջոց: 33. Օբ գետի ձախակողմյան վտակը: 35. Գերմանացի կոմպոզիտոր: 37. «Ռիգոլետո» օպերայի հեղինակը: 38. Ամերիկացի գիտնական, ինֆորմացիայի տեսության ստեղծողներից: 39. Հավերժահարս: 41. «Ոչ մեծ հերոս» պատմվածքի հեղինակը: 42. Բաղադրյալ հնչյուն, որը տարբերվում է հղման թուլությամբ եւ արտամղվող օդի առատությամբ: 44. Պինձե փողային գործիք:

Կազմեց Է. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

«Անի» հյուրանոցի վերանորոգումը շուտով կսկսվի

Հյուրանոցի գնորդները հավաստիացնում են, որ կկատարեն իրենց խոստացած ներդրումները

«Անի», ինչպես նաեւ «Արմենիա» հյուրանոցների սեփականաշնորհման շուրջ Հայաստանում առաջացած հասարակական աղմուկն ու հնչեղությունը սպասվածից շատ ավելի մեծ էր, մասնավորապես այդ հյուրանոցները գնողների համար: Ի տարբերություն «Արմենիայի», «Անի» հյուրանոցի հետսեփականաշնորհման գործընթացի մասին մինչ այժմ եղած տեղեկությունները հիմնված էին այդ հյուրանոցի կոլեկտիվի հայտնի բողոքների եւ դրանց շուրջ եղած լրագրողական (հաճախ սխալ) մեկնաբանությունների վրա: Հյուրանոցի մասին մանրամասն տեղեկություններ հայտնելու եւ մամուլում տեղ գտած թյուրիմացությունները հերքելու նպատակով հյուրանոցի սեփականատերերի ներկայացուցիչ Կարեն Մանուկովը երեկ մի քանի լրատվամիջոցների ներկայացրեց հետեւյալ մանրամասները:

«Անի» հյուրանոցի գնման պայմանագիրը կնքվել է հունվարի 26-ին ՀՀ կառավարության եւ մի քանի ամերիկյան հայտնի ներդնողների միջեւ: Սեփականաշնորհված «Ani Enterprises LLC» ՓԲԸ բաժնետոմսերի 100 տոկոսն այժմ պատկանում է վերոհիշյալ ներդնողներին, որոնցից միայն երկուսի անունն է հրապարակվել՝ Ռալֆ եւ Սավի Թուֆենկյաններ: Կ. Մանուկովը (որն ի դեպ միաժամանակ ՀՀ արդյունաբերության եւ առեւտրի նախարարի խորհրդականն է) լրագրողների «ճնշման տակ» հրապարակեց երրորդ ներդնողի անունը՝ ամերիկահայ բիզնեսմեն Մարկո Բռամբիլա: Ի դեպ՝ պրն Մանուկովը հարկ համարեց նշել, որ յուրաքանչյուր բացասական հրապարակում կամ ելույթ հյուրանոցի շուրջ էլ ավելի զգուշավոր է դարձնում նրանց, ինչով էլ բացատրվում է վերջիններիս «փակ» լինելը: Տեղեկացվեց, որ նրանցից մեկն այժմ գտնվում է Հայաստանում եւ ղեկավարում է հյուրանոցի հետագա վերանորոգման աշխատանքների համար իրականացվող մարքեթինգը, շինվերանորոգման նախագծային աշխատանքները եւ այլն: Ներկայումս ինտենսիվ բանակցություններ են վարվում աշխարհի մի քանի խոշոր հյուրանոցային օպերատորների հետ, այդ թվում՝ «Waldorf Astoria», «Sheraton», «Marriott» (ինչպես հայտնի է, այն «Արմենիա» հյուրանոցի ներկայիս կառավարիչն է) եւ մեկ ամսվա ընթացքում պարզ կլինի «Անի» հյուրանոցի կառավարիչ ֆիրմայի անունը: Նախնական պայմանավորվածության համաձայն՝ «Անին» կվերանվանվի անգլերեն «Grand Hotel Ani Plaza»:

Հյուրանոցի վաճառքի պայմանագրով երկու տարվա ընթացքում գնորդները պետք է վճարեն 4 մլն դոլար (1 մլն դոլարի առաջին տրանշն արդեն վճարված է) եւ մինչեւ 2001 թ. պետք է կատարեն 10 մլն դոլարի ներդրումներ հյուրանոցի վերանորոգման եւ կահավորման համար: Կ. Մանուկովը տեղեկացրեց, որ կա երկու տարբերակ: Առաջինը՝ հյուրանոցում մինչեւ օգոստոսի 1-ը կկատարվեն մասնավոր վերանորոգման աշխատանքներ եւ այն կգործի մինչեւ նոյեմբեր ամիսը, որից հետո հյուրանոցը կփակվի հիմնական վերանորոգման համար: Երկրորդ՝ հյուրանոցը կփակվի ամբողջությամբ երկու տարով՝ հիմնովին վերակառուցելու համար: Կ. Մանուկովի կարծիքով, ամենահավանական ընդունելի տարբերակն առաջինն է, քանի որ առաջիկայում Երեւան են ժամանելու հազարավոր զբոսաշրջիկներ, սպասվում է Հռոմի պապի այցելությունը Հայաստան, Հայաստան-Ֆրանսիա ֆուտբոլային հանդիպումը եւ այլն: Նախնական հաշվարկներով օգոստոս-սեպտեմբեր ամիսներին Երեւան կժամանեն մոտ 3000 զբոսաշրջիկներ, որոնց տեղավորելը Հայաստանի հյուրանոցային տեղերի դեֆիցիտի պատճառով մեծ խնդիր է: Մինչեւ օգոստոս նախատեսված է կատարել շենքի նվազագույն վերանորոգում՝ առանց որի հնարավոր չէ գործել (հիշեցնենք, որ «Անի» հյուրանոցը կառուցվել է մոտ 25 տարի առաջ եւ վերջին անգամ մասնակիորեն վերանորոգվել 96 թ-ին՝ Շախմատի աշխարհի երեւանյան առաջնության կապակցությամբ): Հյուրանոցի այսօրվա վիճակը պրն Մանուկովը կարճ գնահատեց այսպես՝ «կոլխոզային, մունիցիպալ»: Իսկ վերոհիշյալ ներդրումների արդյունքում «Անին» կդառնա տարածաշրջանի լավագույն հյուրանոցներից մեկը՝ տարբեր ծառայություններով, խանութներով, խաղատներով, բիզնես-սրահներով, ռեստորաններով եւ այլն: Տեղեկացվեց, որ «Անիի» այժմյան մասնաշենքի վերանորոգումից բացի նախատեսված է կառուցել եւս մեկ մասնաշենք, որը կդառնա հինգաստղանի հյուրանոց եւ բիզնես-սրահների ու զվարճանքի վայրերի մեկ այլ բաժին հյուրանոցի բակում: Արդեն կան վերոհիշյալի նախնական նախագծերը, որոնք իրականացվել են ամերիկյան «Domus» ընկերության կողմից: Ըստ այդ նախագծի պահպանվելու են հյուրանոցի շենքի «հայկական մշակութային առանձնահատկությունները՝ միջազգային չափանիշներով»: Երկրորդ եւ երրորդ մասնաշենքերի համար կպահանջվեն մոտ 25-30 հազար լրացուցիչ ներդրումներ, որոնք որպես վարկային միջոցներ կներգրավվեն տարբեր միջազգային բանկերից:

Ինչ վերաբերում է կոլեկտիվին, ապա հյուրանոցի 216 հոգիանոց կոլեկտիվի անդամները վերանորոգման ողջ ընթացքում կվարձատրվեն 50 տոկոսով, իսկ նրանց բողոքներն, այսօրվա դրությամբ, Կ. Մանուկովի հավաստիացմամբ, բավարարված են. վճարված են աշխատավարձերի պարտքերը, կատարվել է յուրաքանչյուրի անդամի քննություն՝ հետագա հյուրանոցի կոլեկտիվը համալրելու եւ նոր աշխատատեղեր ծրագրելու նպատակով:

Ինչպես հայտնի է, մամուլում լուրեր էին տարածվել, թե «Անիի» սեփականատեր Թուֆենկյանները Հայաստանում զբաղվում են նաեւ հայկական գորգերի բիզնեսով եւ գնել են «Հայգորգը»: Կ. Մանուկովը հարկ համարեց հատուկ նշել, որ այդ լուրը թյուրիմացություն է: Իրականում կան երկու Թուֆենկյան ընտանիքներ: Մեկը Ջեյմս Թուֆենկյանն է, որն իսկապես զբաղվում է գորգերի բիզնեսով եւ Հայաստանում հիմնել է հայկական գորգերի արտահանմամբ մասնագիտացված «Թուֆենկյան-Տրանսկաուկազուս» ձեռնարկությունը, իսկ երկրորդը Հայաստանում իրենց բարեսիրական ծրագրերով հայտնի Ռալֆ եւ Սավի Թուֆենկյանների ընտանիքն է: Ի դեպ, նրանք մինչ այժմ չեն զբաղվել հյուրանոցային բիզնեսով, եւ «Անիի» գնումը նրանց առաջին բիզնես-ծրագիրն է Հայաստանում:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

Հանգստի բիզնեսը՝ օրինական հիմքերի վրա

Սեւանի առափնյա տարածքում հանգստի կազմակերպումը կարգավորելու նպատակով բնապահպանության նախարարությունում ստեղծվել է հատուկ հանձնաժողով, որի աշխատանքներին մասնակցում են նաեւ հասարակական կազմակերպություններ:

Ուսումնասիրություններից պարզվել է, որ գործող, հանգստի վայր կոչվող տարածքներից եւ ոչ մեկը չի անցել էկոլոգիական փորձաքննություն, ինչը պահանջվում է Շրջակա միջավայրի պահպանության մասին օրենքով: Սարդկանց հանգստի ճիշտ կազմակերպման համար տարածքը պետք է ապահովված լինի անհրաժեշտ գույքով, ջրամատակարարման եւ կեղտաջրերի ու թափոնի հեռացման հնարավորությամբ, չպետք է խախտվեն շրջակա միջավայրի էկոլոգիական եւ կենսաբանական հավասարակշռությունները: Մինչդեռ գործող հանգստի վայր կոչված տարածքներից քչերն են փոքրիշատե բավարարում ներկայացվող պահանջները:

Կատարված գույքագրումից պարզվել է, որ լճի առափնյա տարածքներում տեղադրված վագոն-տնակների մի մասը պատկանում է անտառտնտեսությանը (արդեն նախկին), որոշ մասը Գեղարքունիքի մարզպետարանին, մի մասն էլ ճարպիկ «բիկունքով» անհատների: Հանգստացողներից նրանք գումար էին պահանջում ում մտքով որքան կանցներ:

Նախարարությունը բոլոր տնտեսվարող սուբյեկտներին առաջարկել է փորձաքննության համար ներկայացնել գործարար ծրագրեր: Սկսվել է պայմանագրերի քննարկումն ու կնքումը:

Բոլոր տարածքները չեն, որ տրվելու են վարձակալությամբ: Նախատեսվում է առանձնացնել ափամերձ տարածքներ անվճար, կարճատեւ հանգստի համար: Կլինեն եւ առափնյա, եւ անտառային հատվածներում վրաններով կամ շարժական վագոններով հանգստի հնարավորություններ: Նպատակն է հանգստի բիզնեսը դնել օրինական հիմքերի վրա:

ԼԻԼԻԹ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՒՄ Է

համերգ՝ նվիրված Մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակին

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱԴԻՈՅԻ ՍԻՄՖՈՆԻԿ ՆՎԱԳԱԽՈՒՄԲ

Դիրիժոր՝ ՕՀԱՆ ԴՈՒՐՅԱՆ

Ծրագրում՝ Օհան Դուրյան. «Կոմիտասական» երկու սյուիտ

ՀԱՄԵՐԳԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ ԱԶԳԱՅԻՆ ՕՊԵՐԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ,

ԱՊՐԻԼԻ 21-ԻՆ, ԺԱՄԸ 19^{00}-ԻՆ:

ՄՈՒՏՔԸ՝ ՀՐԱՎԻՐԱՏՈՄՍԵՐՈՎ

ARMENTEL

«Արմենտելը» ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ Է ՄՐՑՈՒՅԹ

42/46 ԱՀԿ-ի բաժանորդային ցանցի վերակառուցման շինմոնտաժային աշխատանքներ կատարելու մրցույթին (տենդերին) մասնակցել ցանկացող կազմակերպությունները 23.04.99 թ. ժամը 12-ին պետք է «Արմենտել» ՀՁ տեխնիկական գլխավոր տնօրենի ընդունարան (հասցեն՝ Սարյան 22, 11-րդ հարկ, սենյակ 1102) ներկայացնեն իրենց հայտերը՝ փակ եւ կնքված ծրարներով:

Կազմակերպությունների կողմից անհրաժեշտ է ներկայացնել հետեւյալ տեղեկատվությունը.

- Պետական լիցենզիայի պատճենը՝ տվյալ աշխատանքները կատարելու համար:
- Տվյալներ կազմակերպության ֆինանսական վիճակի մասին (հաշվարկային հաշվում, եղած գումարի չափը, դեբիտորներ կրեդիտորներ՝ առանձնացված անուններով եւ գումարներով եւ այլն):
- Տվյալներ աշխատողների քանակի եւ մասնագիտությունների մասին:
- Ինժեներատեխնիկական աշխատողների ցուցակը՝ անուն ազգանուններով եւ մասնագիտություններով:
- Կազմակերպությունը պետք է գրանցված լինի պետական ռեգիստրում առնվազն 1.5 տարի եւ պետք է ներկայացնի այդ ժամանակահատվածում՝ որտեղ եւ ինչ ծավալների նմանատիպ աշխատանքներ է կատարել:

«ԱՐՄԵՆՏԵԼ» ՀՁ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

եռահարկ, փոքրիկ այգով սեփական տուն Մոնումենտում (առանց ներքին հարդարման):

Զանգահարել 58-33-26, ժամը 18.00-23.00

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

98 թ. արտադրության 2108 մակնիշի յուղաքսված ավտոմեքենա: Գինը՝ պայմանագրային:

Հեռ. 65-15-88, 22-23-13

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳԻՐ

21 ապրիլ

9.00 Հայլուր
9.20 Բարի լույս, Հայաստան
10.20 Հեռուստասերիալ «Մոխրոտը»
11.10 «3-րդ ալիք», մանկական տաղ
11.25 Գ/Ֆ «Զորրո»
13.00 Հայլուր
13.15 Միասին («Միր»)
17.00 Հայլուր
17.20 Մանկական սերիալ «Ուելսի մանրիֆեսը»
17.45 Տունտունիկ
18.00 Հեռուստասերիալ «Մոխրոտը»
19.00 Ռուբիկոն
19.30 Գործարար մարդիկ
19.50 «02»
20.20 Ասպեկտ
21.00 Հայլուր
21.30 1 լուր
21.40 Հեռուստախաղարկ
21.45 Սպոր
22.10 Գ/Ֆ «Հայրիկ»
23.40 «Հենց այնպես»
00.00 Հայլուր
00.15 Արտակարգ ալիք

09.00 Տոմար
11.00 Գ/Ֆ «Կարմիրն ու սեւը» (3-րդ մաս)
19.00 Մուլտեր
19.30 Սուրհանդակ
19.50 Գիտաստղեր
20.15 Կամ... կամ
21.05 Նժար
21.30 Սուրհանդակ
22.00 Գ/Ֆ. Ֆիլմ ավիակայար «Հազար հերոս»
23.30 Սուրհանդակ
00.00 Անդորր
00.05 Մի անգամ
00.10 Սուր սենյակ
00.30 Ֆասոն (Fasion ծրագրի շաբաթվա ընտրանի)
00.55 Գիշերային կինոսրահ. «Ամերիկուհին»
02.30 Սուրհանդակ

7.00 Բարի առավոտ
10.00 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Հանուն սիրո»
11.30-15.45 Բիզնես TV
16.00 Նորություններ
16.15 Սերիալ «Տիեզերական ոստիկանություն»
16.45 Հրաշալի ընկերախումբ
17.00 Զանգակների կանչը
17.30 ...Մինչեւ 16 եւ բարձր
18.00 Սերիալ «Հանուն սիրո»
19.00 Նորություններ
19.15 «Դիմակներ» շոուն
19.45 Այստեղ եւ հիմա
20.10 Մարդը եւ օրենքը
20.55 Գ/Ֆ «Ողիսական» (3-րդ մաս)
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
22.45 Ֆուտբոլ. Ռուսաստանի գավաթ. «Զենիթ»-ԲԿՄԱ (կիսաեզրափակիչ)
00.30 Թերթեր
00.45 Կլինտ Իսթվուդը «Հանկարծակի հարված» դետեկտիվ ֆիլմում

РТР

8.00-10.45 Բարի լույս, Ռուսաստան
8.20 Հեռուստախաղ «Հաղորդումների ծրագիր»
10.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.45 Հեռուստախանութ
11.00 Սորանքներ փոստով
11.10 Սերիալ «Սիլեդի»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 01.20 Լուրեր
12.30 Սերիալ «Սուր ջունգլիների գաղտնիքները»
13.30 Երկխոսություններ կենդանիների մասին
14.30 Խանութ բազմոցի վրա
15.30 Սերիալ երեխաների համար. «Հրաշագործը»
16.20 Սերիալ «Հարուստներն ու նշանավորները»
17.10 Երաժշտություն, երաժշտություն...
17.25 Սերիալ «Առաջին համբույրներ»
18.30 Աշտարակ
18.55 Ֆուտբոլի Ռուսաստանի գավաթ. կիսաեզրափակիչ. «Դինամո» (Մոսկվա)-«Ռոտոր» (Վոլգոգրադ)
21.40 Սանրամասներ
21.55 Ինչ որ եք ուզում
22.30 Կինոյի ժամ. Դեննիս Հոփփերը եւ Լուիզա Դիլլիրովիչը «Եռման աստիճան» ֆիլմում (ԱՄՆ)
00.10 Սերիալ «Հոգեորսը»

«ՍՓՅՈՒՌ». ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ: Հեռախոսներ 569393, 581351

«Ծիածան Մեծ» հրատարակչական տպարան. Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դաշտ 69149. Պատվեր 1034. Տպաքանակը՝ 4000. Ստորագրված է տպագրության՝ 20. 04. 1999. Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@